

Utbildnings- och kulturdepartementet
103 33 Stockholm

2006-02-01

Dnr 61-2004:2637

Redovisning av uppdrag avseende ämnesbetyg för gymnasieskolan m.m.

Dnr U2004/3307/G

I bifogade rapporter redovisas uppdraget avseende ämnesbetyg för gymnasieskolan m.m. givet i särskild ordning den 2 september 2004. Redovisningen avser de delar av uppdraget som gäller kursplaner och gymnasial lärlingsutbildning.

Som exempel på kursplaner utformade i enlighet med de i rapporten redovisade principerna bifogas ännu ej fastställda kursplaner för kärnämnen samt för gymnasiearbetet.

Per Thullberg
Generaldirektör

Anders Lokander
Undervisningsråd

Björn Schéele
Undervisningsråd

I ärendets slutliga handläggning har även Marie-Hélène Ahnborg, Ann Carlson-Ericsson, Ragnar Eliasson, Lena Fischer, Ann-Charlotte Gunnarsson, Ingegärd Hilborn samt Staffan Lundh deltagit.

Redovisning av ett regeringsuppdrag avseende kursplaner för gymnasieskolan 2007

REDOVISNING AV ETT REGERINGSUPPDRAG AVSEENDE KURSPLANER FÖR GYMNASIESKOLAN 2007.....	1
REDOVISNING AV ETT REGERINGSUPPDRAG.....	5
PROCESSEN	5
SKOLVERKETS UTGÅNGSPUNKTER FÖR KURSPLANEARBETET	6
ÄMNEN OCH ÄMNESBETYG	7
<i>Ämnesbetyg i stället för kursbetyg</i>	<i>7</i>
<i>Kunskapsinnehållets organisering i ämnen och kurser inom ämnen</i>	<i>7</i>
<i>Kursplanens roll och uppbyggnad</i>	<i>8</i>
<i>Kursplanens utformning - sammanfattning</i>	<i>10</i>
<i>Motiv för förändringar jämfört med kursplanerna 2000.....</i>	<i>11</i>
STÖRRE KURSER.....	12
HISTORIA	12
SAMVERKAN MELLAN KÄRNÄMNEN OCH KARAKTÄRSÄMNEN	13
GYMNASIEARBETE	13
KARAKTÄRSÄMNEN OCH ARBETSPLATSFÖRLAGT LÄRANDE	13
MODERNA SPRÅK.....	13
LOKALA KURSER.....	13
KURSPLANERNAS TILLÄMPNING INOM VUXENUTBILDNING PÅ GYMNASIAL NIVÅ	14
DIGITAL KOMPETENS	15
SEX OCH SAMLEVNAD	15
GENOMFÖRANDEINSATSER	15

Bilagor:

PRINCIPER FÖR BEDÖMNING AV LOKALA KURSER SOM AVSES BLI NATIONELLT FASTSTÄLLDA.....	16
UPPDRAGET	16
BAKGRUND	16
<i>Gymnasiekommittén 2000.....</i>	<i>16</i>
<i>Regeringens proposition Kunskap och kvalitet – elva steg för utveckling av gymnasieskolan (prop. 2003/04:140)</i>	<i>17</i>
BEFINTLIGA LOKALA KURSER	18
<i>Kategorier.....</i>	<i>18</i>
<i>A Kurser inom ramen för befintliga ämnen.....</i>	<i>18</i>
<i>B Kurser kring vissa teman över ämnesgränser</i>	<i>19</i>
<i>C Kurser avsedda att ge poäng för tid som läggs ned i och kring skolarbetet.....</i>	<i>19</i>
ÖVERVÄGANDEN KRING BEHOVET AV LOKALA KURSER I ANSLUTNING TILL DE NYA KURSPLANERNA.....	20

<i>A Kurser inom ramen för befintliga ämnen.....</i>	20
<i>B Vanligt förekommande kurser kring vissa teman.....</i>	21
<i>C Kurser avsedda att ge poäng för tid i och kring skolarbetet</i>	22
PRINCIPER FÖR BEDÖMNING AV KURSER SOM SKALL BLI NATIONELLT	
GODKÄNDA	22
<i>Utgångspunkter.....</i>	22
<i>Bedömningsgrunder.....</i>	23
<i>Bedömning av förslag avseende ytterligare kurs i befintligt ämne.....</i>	25
<i>Bedömning av förslag rörande inrättande av ytterligare ämne.</i>	26
LOKALA FÖRSLAG OM NYA KURSER/ÄMNER	26
KURSER INRÄTTADE ENBART FÖR EN RIKSREKRYTERANDE UTBILDNINGSVÄG	27
<i>Skäl att begränsa rätten att anordna viss kurs</i>	27
<i>Möjligheter att reglera rätten att anordna kursen.....</i>	27
<i>Anordnarens, i samråd med arbetslivet, ansvar för utbildningens kvalitet</i>	28
KURSPLANEUPPDRAGET OCH VUXENUTBILDNING PÅ	
GYMNASIAL NIVÅ	29
BAKGRUND	29
<i>Regeringsuppdraget.....</i>	29
<i>Helhet och sammanhang - huvudlinjer i gymnasieskolans förändring (prop. 2003/04: 140).....</i>	29
<i>Flexibilitet och individanpassning - huvudlinjer i utvecklingen av utbildning för vuxna på gymnasial nivå.....</i>	31
ÖVERVÄGANDEN - DISKUSSION	33
<i>Vuxenutbildning med målet att uppfylla formella krav på gymnasiekompetens.....</i>	33
<i>Vuxenutbildning på gymnasial nivå för andra syften</i>	34
REDOVISNING AV ETT REGERINGSUPPDRAG ATT GÖRA EN	
ÖVERSYN AV MÅLEN FÖR SEX- OCH	
SAMLEVNADSUNDERVISNINGEN.....	37
BAKGRUND	37
STRUKTUR	37
KUNSKAPSOMRÅDET I DE OLIKA KURSPLANERNA	38
<i>Historia</i>	38
<i>Naturkunskap</i>	39
<i>Religionskunskap</i>	39
<i>Samhällskunskap.....</i>	39
<i>Svenska.....</i>	40
<i>Idrott och hälsa</i>	40
IMPLEMENTERING OCH FÖRANKRING AV GYMNASIESKOLAN	
2007.....	41
ANGREPPSSÄTT	41
<i>Konferenser, möten och seminarier.....</i>	41

<i>Webben</i>	41
MÅLGRUPPER.....	41
GENOMFÖRDA IMPLEMENTERINGSAKTIVITETER UNDER 2004 OCH 2005	41
<i>Skolhuvudmännen</i>	41
<i>Professionen</i>	42
<i>Elever</i>	42
<i>Läromedelsproducenter</i>	42
<i>Arbetsgivarna och de fackliga organisationerna</i>	42
<i>Högskolorna</i>	42
<i>Lärar- och rektorsutbildarna</i>	42
<i>Samverkande myndigheter</i>	42
<i>Övriga aktiviteter</i>	43
PLANERADE IMPLEMENTERINGSAKTIVITETER UNDER 2006	44
<i>Skolhuvudmännen</i>	44
<i>Professionen</i>	44
<i>Elever</i>	44
<i>Läromedelsproducenter</i>	44
<i>Arbetsgivarna och de fackliga organisationerna</i>	44
<i>Högskolorna</i>	44
<i>Lärar- och rektorsutbildarna</i>	44

Redovisning av ett regeringsuppdrag

I denna rapport redovisas uppdraget avseende kursplaner givet i regeringsbeslut 2004-09-02, Dnr U2004/3307/G. Uppdraget har genomförts i enlighet med de riktlinjer som bilagts regeringsbeslutet. Skolverket har i kursplanearbetet utgått från de förändringar som föreslås i propositionen *Kunskap och kvalitet – elva steg för utvecklingen av gymnasieskolan* (prop. 2003/04:140).

Tillägg och preciseringar till uppdraget har givits dels i regeringsbeslut 2005-05-12, Dnr U2005/4336/S (Uppdrag att göra en översyn av målen för sex- och samlevnadsundervisningen), dels i prop. 2004/05:175 (Kunskapskrav avseende digital kompetens skall vägas in i den pågående revideringen av gymnasieskolans kursplaner).

Rapporten är strukturerad så att den inleds med processen och de utgångspunkter Skolverket haft för kursplanearbetet. Därefter redovisas Skolverkets överväganden i de olika delfrågor som ställs i regeringsuppdraget

Den del av uppdraget som avser lärlingsutbildning redovisas i särskild rapport.

Processen

Kursplanearbetet har genomförts inom ramen för det större projekt som också arbetat med de delar av regeringsuppdraget som avsåg förslag till program mål, gemensamma ämnen och förslag till inriktningar (Redovisat till regeringen 2005-10-03). Kursplaneuppdragen för gymnasieskolans olika ämnen har fördelats mellan de arbetsgrupper av experter som funnits kring varje program. För arbetet i varje programgrupp har ett undervisningsråd ansvarat, och gruppens arbete har letts av expert utnämnd till programsamordnare. För språkämnen har en särskild grupp utan programanknytning bildats på motsvarande sätt.

Parallellt med programgruppernas arbete med Idé-PM, Program-PM och sedermera förslag till program mål, gemensamma ämnen och inriktningar, har grupperna övervägt hur kunskapsinnehållet i de olika studievägarna kan organiseras i ämnen på ett sätt som betonar helhet och sammanhang och stödjer ämnesbetyg.

Som underlag för arbetet med ämneskonstruktioner och kursplaner har grupperna studerat dels kursplaner i olika länder med en tyngdpunkt på de nordiska grannländerna, dels erfarenheter av och principer för tidigare kursplanearbete och olika forskaranalyser av hur kunskapsformer och perspektiv framträder i nuvarande kursplaner.

Efter redovisningen av Skolverkets förslag i programfrågorna har grupperna arbetat konkret med kursplanerna.

Skolverket har arbetat aktivt för att inbjuda till delaktighet i revideringsarbetet. Målgrupp har varit skolhuvudmännen, professionen, elever, läromedelsproducenter, gymnasieskolans avnämare, lärar- och rektorsutbildare samt samverkande myndigheter.

Varje program- och ämnesgrupp har bildat egna kontaktnät och referensgrupper.

Projektet har haft en egen webbplats på Skolverkets hemsida. Under hela projektiden har den som vill kunnat komma med inlägg i Skolverkets diskussionsforum på webben. Arbetsgruppernas preliminära utkast till kursplaner offentliggjordes på webbplatsen den 20 oktober för synpunkter senast den 21 november. Över 1500 inlägg har kommit in i diskussionsforumen under denna period, varigenom program- och ämnesgrupperna fått ett omfattande och brett underlag för sina slutliga överväganden om kursplanerna. Alla inlägg har gått igenom, även om det inte varit möjligt att besvara eller kommentera varje enskilt inlägg.

Som ett led i samrådet med berörda myndigheter och organisationer skickades i särskild ordning en inbjudan att lämna synpunkter på kursplanerna till Almega, LO, Företagarnas riksorganisation, Lärarförbundet, Lärarnas Riksförbund, SACO, Svenskt Näringsliv, Socialstyrelsen, Sveriges Kommuner och Landsting, Sveriges Skolledarförbund, TCO och Teknikföretagen.

Genom Skolverkets samrådsgrupp för handikapporganisationerna har dessa inbjudits att lämna synpunkter.

De offentliggjorda utkasterna var preliminära. Parallellt med expertgruppernas bearbetning av inkomna synpunkter har beredningen fortsatt inom projektet, och nya direktiv avseende kursplanernas utformning har fastställts.

I anslutning till denna rapport redovisas några exempel på kursplaner. Skolverket avser att, så snart de formella förutsättningarna i fråga om bemyndigandet föreligger, remittera förslag till kursplaner tillsammans med en konsekvensutredning i enlighet med 27 § verksförordningen. Efter remissbehandlingen fastställs kursplanerna under våren 2006.

Skolverkets utgångspunkter för kursplanarbetet

Uppdraget avser en revidering av det nuvarande programgymnasiet. En utgångspunkt i arbetet har varit att det i huvudsak är det kunskapsinnehåll som etablerades med kursplanerna i Gy2000, som skall organiseras på nytt sätt i ämnen som kan betygsättas med ämnesbetyg. Denna utgångspunkt utesluter inte att kursplanernas innehåll samtidigt setts över och moderniserats.

En genomgående utgångspunkt för förslagen i prop. 2003/04:140 är att stärka betoningen på helhet sammanhang och fördjupning.

Den kunskapssyn som uttrycks i 1994 års läroplan för de frivilliga skolformerna (Lpf 94) är en självklar utgångspunkt, som kompletterats genom användning av analysverktyg hämtade ur senare kunskapsteoretisk diskussion.

De nya ämnena har konstruerats som större helheter som kan vara bärare av elevernas kunskapsutveckling i de olika studievägarna.

Målstyrningssystemets principiella grund att kursplanerna skall definiera ämnena och ange målen för undervisningen på ett sätt som ger utrymme för lärarens professionella planering av stoff och metoder tillsammans med eleverna har bevarats. En

ambition i arbetet har dock varit att öka tydligheten och tyngden i de avseenden en statlig styrning behövs för att säkra elevens rätt till kunskaper och en likvärdig bedömning.

En strävan i arbetet har varit att så långt möjligt utforma kursplanerna på ett generellt sätt som ger ökat utrymme för lokalt valda konkretiseringar och preciseringar. I fråga om yrkesförberedande utbildningar görs de lokala bestämningarna i samråd med arbetslivet.

Systemet med ämnesbetyg innebär att fokus flyttas från den enskilda kursen till hur väl eleven behärskar ämnet. Nu gällande princip att betygen skall vara uttryck för en bedömning av kunskapskvaliteter, och att betygsgränser skall precisera hur dessa kvaliteter konkret skall manifesteras för de olika betygsgraderna bevaras.

Ämnen och ämnesbetyg

Ämnesbetyg i stället för kursbetyg

Övergången till ämnesbetyg innebär att gymnasieskolans utbildningar skall byggas upp av studier i olika ämnen. Omfattningen av studierna i visst ämne skall kunna variera mellan program, men också inom ett program (mellan inriktningar, mellan olika kombinationer av valbara ämnen och mellan individer). Ämnena delas därför in i kurser och eleven läser, obligatoriskt inom sin valda studieväg eller valfritt, en eller flera kurser i ett ämne.

Alla kurser i ett ämne läses med syftet att utveckla ämneskunskaperna, och efter varje läst kurs sätts ett ämnesbetyg, som ersätter tidigare satta betyg i ämnet. I propositionen beskrivs förfarandet och skälen för det så här:

”Den modell av ämnesbetyg som regeringen föreslår innebär att ett nytt ämnesbetyg sätts varje gång en elev avslutar en kurs i ämnet och ersätter ett tidigare betyg i ämnet. Därvid görs också ett nytt ställningstagande till elevens samlade kunskaper i förhållande till kunskapsmålen i ämnet. För varje kurs eleven studerar i ett ämne utvecklas, fördjupas eller breddas kunskaperna. Det kan handla om en ökad förmåga att t.ex. utföra handlingar, att använda redskap att behärska ett kunskapsområde, eller att förstå och hantera omvärlden på ett mer kvalificerat sätt. Kunskaperna från kurs A har eleven med sig i kurs B osv. Detta innebär således att en ny kvalitativ bedömning görs av elevens resultat varje gång ett betyg sätts. På så sätt speglar betyget elevens kunskapsprogression såväl när det gäller djup som bredd. Det blir också möjligt för eleven att kompensera tidigare tillkortakommanden och brister i ämnet, även om goda resultat från början naturligtvis ger eleven bättre förutsättningar att nå ett gott slutresultat. Det som slutgiltigt avgör ämnesbetyget blir elevens kunskaper då det sista betyget i ämnet sätts.” (prop. 2003/04:140, sid. 40)

Kunskapsinnehållets organisering i ämnen och kurser inom ämnen

I uppdraget är således den stora förändringen den att ämnen och utveckling av ämneskunskaper skall lyftas fram som bärare av kunskapsutvecklingen enligt målen för gymnasieskolan och dess olika program.

Ämnen är alltid konstruktioner. Ämnen avgränsas genom att de skiljer sig åt i ett eller flera av följande avseenden:

- De fokuserar olika sakfrågor eller olika typer av frågeställningar

- De fokuserar olika tillämpningsmetoder och tillämpningsområden
- De baseras på olika metoder för kunskapsproduktion
- De använder olika begrepp och teorier och de olika kunskapsformerna framträder med olika tyngdpunkt.

Ämnesavgränsningen kan aldrig vara fullständig. Inom ämnen finns alltid innehåll, metoder och teorier som också används inom andra ämnen. Nya ämnen uppstår genom avknoppning ur etablerade ämnen, genom nya behov och genom tvärvetenskapliga konstellationer.

Enligt propositionen och uppdraget har studievägarnas helhet - programmålen - utgjort en av utgångspunkterna för analys av kunskapsinnehåll och kunskapsprogression, d.v.s. för konstruktionen av ämnen. Tekniskt har uppdraget kopplats till uppgiften att ämnena skall stödja ämnesbetyg. De viktigaste frågorna i samband med ämneskonstruktionen har därmed varit följande:

För ämnesindelning:

- Är det i förhållande till kunskapsbehoven i olika studievägar rimligt att detta kunskapsområde organiseras som särskilt ämne?
- Är det i förhållande till studievägens helhet viktigt att detta område bedöms med särskilt ämnesbetyg?
- Kan hela kunskapsområdet uttryckas i en gemensam beskrivning, i gemensamma mål och i en gemensam uppsättning bedömningsgrunder och betygskriterier? Om inte övervägs en uppdelning i flera ämnen.

För kursindelning:

- Är det i förhållande till ämnesmålen meningsfullt för eleven att på denna punkt lämna ämnet och erhålla ämnesbetyg?
- Är det i förhållande till ämnesmål, bedömningsgrunder och betygskriterier meningsfullt att betyget efter denna kurs ersätter tidigare satt ämnesbetyg?

Kursplanens roll och uppbyggnad

För vart och ett av de ämnen som skall kunna studeras i gymnasieskolan skall en kursplan finnas. I kursplanen anges de bestämmelser som definierar och avgränsar ämnet som skolämne i gymnasieskolan.

Preciseringen av ämnet och ämneskunskaperna görs i de två inledande avsnitten i kursplanen:

Den inledande texten under ämnesrubriken

definierar och motiverar ämnet som gymnasieämne genom att ange

- dess sakinnehållsliga territorium:

Begrepp, teorier och kunskapsformer
Tillämpningsmetoder och tillämpningsområde
Metoder för kunskapsproduktion

- dess betydelse i sammanhang i och utanför utbildningen.

Under rubriken "Mål"

fastställs de kunskapsmål som skall gälla för undervisningen i ämnet. Kunskapsmål skall förstås i vid mening: Ämneskunskapernas sammansättning av olika kunskapsformer skall framträda.

Målen skall vara få och av övergripande karaktär, och uttryckas så att de är rimliga att nå inom gymnasieskolan.

För alla ämnen används formuleringen: *"Målet för undervisningen i ämnet är att eleven skall..."* Kursplanen är ett dokument som i första hand skall styra huvudmännens och lärarnas arbete. Därför har en formulering som lägger huvudansvaret på dem valts, samtidigt som elevens medansvar framgår.

Bedömning och betygsättning

Ämnesbetyget skall vara en utsaga om elevens ämneskunskaper. Skilda betyg skall representera iakttagna skillnader i ämneskunnandet. Betyget skall baseras på en kvalitativ bedömning av elevens resultat efter varje kurs.

Kunskapsvariationen kan avse ett mycket stort antal kvalitativa variabler (aspekter, dimensioner).

I avsnittet "Grund för bedömning"

anges vad man i bedömningen skall ta hänsyn till och fästa vikt vid. I avsnittet preciseras således de kunskapsvariabler som skall ligga till grund för betygsskillnader. De skall tydligt spegla målen för ämnet.

I avsnittet "Betygskriterier"

anges för dessa variabler hur kunskapskvaliteterna konkret skall manifesteras av eleven för de olika betygsgraderna.

Vilka kvalitetsbegrepp som används och de sätt på vilka de skall manifesteras varierar mellan ämnen.

Ämnets uppbyggnad

I detta avsnitt anges vilka kurser som ingår i ämnet och kursernas omfattning och nivå. Det framgår hur kurserna relaterar till varandra, dvs. om de bygger på varandra eller om de är parallella och kan läsas samtidigt och/eller oberoende av varandra.

För var och en av kurserna

anges i rubrik *"Kursens namn, kod och poängantal"*.

Under denna rubrik ges de bestämmningar som behövs för att definiera kursen som en bestämd del av studierna i ämnet. Alla kurser läses med målet att utveckla ämneskunskaper. Genom val av olika många kurser byggs olika omfattande lärokurser i ämnet upp. De specifika kursbestämningarna skall tydliggöra vilka bidrag kursen ger till kunskapsutvecklingen i ämnet.

Avsnittet innehåller en inledande text "*Kursen skall bidra till att ...*"

Därefter anges kursens *centrala innehåll* i kortfattade punkter.

Kursplanens helhet och sammanhang

Kursplanens olika delar kan inte läsas var för sig utan måste förstås i sitt sammanhang. *Kursplanen är i sin helhet ett styrdokument* som primärt vänder sig till skolhuvudmannen och lärarna som grund för planering av utbildning och undervisning. Samtidigt skall det vara läsbart och informativt för elever, avnämare och andra intressenter.

Kursplanens utformning - sammanfattning

För alla ämnen har kursplanerna utformats enligt följande gemensamma mall:

Huvudrubrik: Ämnets namn och kod

Inledande text som definierar ämnet som skolämne i gymnasieskolan

Rubrik 1: Mål

Bestämning av ämnesmålen i punktform

Rubrik 2: Bedömning och betygsättning

Underrubrik: Grund för bedömning

Bestämning av de aspekter man skall ta hänsyn till och väga in i betygsättningen

Underrubrik: Betygskriterier

Bestämningar av hur kunskapskvaliteterna skall manifesteras för varje betygsgrad.

Rubrik 3: Ämnets uppbyggnad

Bestämning av vilka kurser som ingår i ämnet och av deras relation till varandra.

För var och en av kurserna:

Rubrik 4: Kursens namn, kod och poängantal

Bestämning av kursens bidrag till kunskapsutvecklingen i ämnet och av kursens centrala innehåll

Motiv för förändringar jämfört med kursplanerna 2000

Nu gällande kursplaner är uppbyggda på något av följande två sätt

<i>Kursplanernas utformning – Nuvarande typ 1</i>	<i>Kursplanernas utformning – Nuvarande typ 2</i>
Ämne: Namn	Ämne: Namn
Ämnets syfte	Ämnets syfte
Mål att sträva mot	Ämnets karaktär och uppbyggnad
Ämnets karaktär och uppbyggnad	-----
<i>Per kurs</i>	<i>Per kurs</i>
Ämne: Namn	Ämne: Namn
Kurs: Kursnamn	Kurs: Kursnamn
Kurskod: xy1201	Kurskod: xy1201
Poäng: 100	Poäng: 100
Mål	Mål
Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs	Mål för kursen
Betygskriterier	Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs
	Betygskriterier

De viktigaste strukturskillnaderna mellan de nya kursplanerna och de nu gällande är följande:

Inga separata kursplaner för varje kurs

I ett system med ämnesbetyg skall kurserna inte fungera som separata delar. Varje kurs läses med syftet att utveckla ämneskunskaper. Mål och betygskriterier anges därför för ämnet som helhet. De specifika bestämmelserna per kurs utgör inte separata styrdokument utan ingår som delar i en kursplan för ämnet.

Färre målnivåer

I nuvarande system finns två målnivåer i kursplanerna. I typ 1 ovan uttrycks de som "Mål att sträva mot" för ämnet och som "Mål att uppnå" för varje kurs. I typ 2 finns två nivåer av mål för varje kurs: "Mål för kursen" och "Mål att uppnå".

I båda typerna finns dessutom ett avsnitt om "Syfte" för varje ämne.

I de nya kursplanerna finns, som en konsekvens av övergången till ämnesbetyg, enbart en målnivå "Mål".

Grund för bedömning anges i särskilt avsnitt

I betygskriterier anges hur elevens kunskap konkret skall manifesteras för de olika betygsstegen. Kriterierna har formulerats med utgångspunkt i en bestämning av

vilka aspekter av kunskapsvariation läraren skall ta hänsyn till och fästa vikt vid i betygsättningen.

Genom att dessa aspekter nu formuleras explicit i ett särskilt avsnitt ges en tydligare grund för förståelsen och tillämpningen av betygskriterierna

Tydlighet i styrningen

I nuvarande kursplaner har målstyrningsprincipen kommit till uttryck genom att bestämmingar av undervisningens innehåll och utformning har undvikits. Detta utesluter inte att det i de olika avsnitten om syfte, mål samt karaktär och uppbyggnad finns – på olika sätt för skilda ämnen – angivelser både om ämnets innehållsliga territorium och om vilken typ av arbete man ägnar sig åt i ämnet.

Genom att styrsystemet starkt har hävdat att kursplanerna inte styr i fråga om innehåll och arbetssätt har det kunnat uppfattas som otydligt i vilken grad de bestämmingar som ändå finns skall vara styrande.

De nya kursplanerna ger utrymme för lärare och elever att själva planera undervisningen, men de bestämmingar av ämnets och kursernas centrala innehåll och karaktär som behövs för att säkra elevens rätt till kunskaper och en likvärdig bedömning framträder tydligare.

Större kurser

Ämnenas indelning i kurser och kursernas omfattning har bestämts utifrån en bedömning av vid vilka punkter i studierna det är meningsfullt att lämna ämnet och erhålla ett ämnesbetyg. Den första kursen skall således i sig kunna utgöra en meningsfull helhet inom en elevs studieväg. Samma krav gäller därefter varje möjlig kombination av kurser i ämnet.

Ingen kurs (utöver fyra kärnämneskurser, vilkas omfattning inte bestäms av Skolverket) omfattar mindre än 100 gymnasiepoäng. Största kursstorlek är 300 gymnasiepoäng.

Idag finns över 850 kurser i ett stort antal ämnen. Då kursplanerna nu skrivs för ämnen och inte för varje enskild kurs har antalet kursplaner reducerats till c 240. Det totala antalet kurser har, som följd av att kurserna har en större omfattning, reducerats till c 650. (Antalet ungefärligt då Skolverket fortlöpande har uppdraget att utveckla utbudet av ämnen och kurser för att tillgodose tillkommande kunskapsbehov.)

Gränserna för gymnasieskolans kunskapsuppdrag härleds ur skollag, läroplan och program mål och kommer till uttryck i målen för det samlade utbudet av ämnen och i bestämmingar av kurser inom ämnen. Vissa överväganden i denna fråga redovisas också i PM om lokala kurser, Bilaga 1.

Historia

Kursplanen för ämnet historia har skrivits med hänsyn till att ämnets första kurs om 50 poäng skall vara kärnämne. Bilägges.

Samverkan mellan kärnämnen och karaktärsämnen

Kursplanerna för ämnen vars första kurs(er) är kärnämnen har skrivits på sätt som uppfordrar till samverkan med karaktärsämnen och till infärgning mot målen för elevens studieväg.

Gymnasiearbete

Kursplanen för gymnasiearbetet har skrivits i enlighet med bestämmningarna i propositionen och uppdraget. Bilägges.

Karaktärsämnen och arbetsplatsförlagt lärande

Arbetsplatsförlagt lärande (APL) kan tillämpas för större eller mindre delar av alla kurser i alla ämnen. Vissa karaktärsämnen har mål som svårigen kan uppnås utan inslag av APL, vilket på olika sätt återspeglas i kursplanerna.

Kunskapsmål avseende arbetsrättsliga frågor återfinns explicit i kursplaner för många ämnen.

Moderna språk

Skolverket har övervägt olika möjligheter att genom nya ämneskonstruktioner och kursplaneutformning bidra till att öka intresset för språkkunskaper.

Samtidigt utgör moderna språk en helhet där gymnasieämnet på olika nivåer bygger vidare på grundskoleämnet, och som relateras till Europarådets arbete med CEF (Common European FrameWork of References för Foreign Languages). Därför har Skolverket nu avstått från mer radikala ingrepp i ämneskonstruktionen för gymnasieämnet.

Den ökade betoningen av det internationella perspektivet i program mål och olika kursplaner kan tänkas bidra till ett ökat intresse för språkkunskaper.

Skolverket bedömer dock att de mer betydelsefulla bidragen till att öka intresset för språk kan åstadkommas genom de sätt på vilka ämnet framträder för elever med olika intressen och studieval.

Skolverket avser att för implementeringen av de nya kursplanerna ta fram material som stöd för det lokala och professionella arbetet med denna fråga.

Lokala kurser

Skolverket bedömer att de nya kursplanerna är utformade på ett så generellt sätt att huvuddelen av de kunskapsbehov som kommer till uttryck i nuvarande lokala kurser kommer att kunna tillgodoses inom ramen för nationella kursplaner.

Utbildningsbehov och kunskapsområden utvecklas ständigt. Möjligheten till lokala initiativ för att utveckla utbudet av ämnen och kurser skall därför bevaras. De speciella kunskapsbehov som inte kan tillgodoses genom befintliga kursplaner skall prövas av Skolverket. Uppgiften att fastställa lokalt initierade kursplaner inryms i det generella bemyndigandet i fråga om kursplaner.

Skolverkets prövning skall således avse *behovet* av utbildning inom kunskapsområdet. Om bedömningen utfaller positivt påbörjar Skolverket arbetet med att fastställa en kursplan som därefter blir nationellt tillgänglig.

Skolverkets kursplaner är föreskrifter och publiceras i Skolverkets författningssamling (SKOLFS). Arbetsprocesser, utformning och publicering av myndigheters föreskrifter regleras i verksförordningen (1995:1322) och författningssamlingsförordningen (1976:725). Enligt 27 § verksförordningen skall myndigheten noga överväga om regeln är den mest ändamålsenliga åtgärden och utreda föreskrifternas kostnadsmissiga konsekvenser samt kartlägga övriga effekter. Detta skall dokumenteras i en konsekvensutredning. Förslaget till föreskrifter skall tillsammans med konsekvensutredningen remitteras till företrädare för dem som berörs av föreskriften så att de ges tillfälle att yttra sig över frågan. Därutöver finns bestämmelser i gymnasieförordningen (1992:394) om samrådsskyldighet för Skolverket.

I de fall Skolverket fastställer en kursplan utifrån ett lokalt behov är också den lokala initiativtagaren en viktig referens.

En utförligare redovisning i denna fråga ges i PM om principer för bedömning av lokala kurser..., Bilaga 1.

Kursplanernas tillämpning inom vuxenutbildning på gymnasial nivå

En huvudlinje för utvecklingen av gymnasieskolan är betoningen av helhet och sammanhang. De enskilda kurserna är större och utgör inte separata delar utan kopplas till det större sammanhang som ges av ämnet. Kursplanerna uppfordrar också till ämnesintegration, samverkan och infärgning mot program mål.

Vuxenutbildningen skall präglas av flexibilitet och anpassning till individens behov. Dess helhet definieras inte i program mål utan i individuella studieplaner. De nya kursplanerna avser större helheter, med fokus mer på ämnesmål än på specifika kursmål. Därmed reduceras möjligheten att utifrån en individs specifika kompetensbehov skapa en snabb och effektiv individuell studieplan uppbyggd av en kombination av gymnasiekurser.

Skolverket bedömer att de nya kursplanerna fungerar också i vuxenutbildning i de fall då individens mål är att uppnå gymnasial kompetens i ett eller flera hela gymnasieämnen.

I vuxenutbildningen finns också behov av att kunna ge utbildning som ligger på gymnasial nivå, men som enbart avser delar av målen för ett eller flera gymnasieämnen. Skolverket har inte inom ramen för det nu aktuella kursplaneuppdraget utrett eller utvecklat lösningar i frågor om hur tillämpningen av systemet med ämnesbetyg skall regleras i sådana fall. Frågorna behöver utredas särskilt och Skolverket föreslår att myndigheten får ett sådant uppdrag.

En utförligare redovisning ges i PM om Kursplaneuppdraget och vuxenutbildning på gymnasial nivå, Bilaga 2.

Digital kompetens

I enlighet med regeringens proposition ”Från IT-politik för samhället till politik för IT-samhället” (prop. 2004/05:175, sid. 107-108) har Skolverket i kursplanearbetet lagt en ökad vikt vid mål avseende digital kompetens i kursplanerna för kärnämnen och i karaktärsämnen betonas tillämpningen av modern teknik på det sätt den framträder i de verksamheter för vilka ämnet skall ge kompetens. Kunskapsutvecklingen i dessa avseenden integreras således i större helhetliga ämnen och den nuvarande separata korta kursen, Datorkunskap 50 poäng (DAA1201), försvinner. Det är inte meningsfullt att eleven skall behålla ett särskilt ämnesbetyg för de grundläggande aspekterna av en kompetens som vidareutvecklas och fördjupas i de fortsatta studierna i andra ämnen. Det har inte heller bedömts som möjligt och meningsfullt att utvidga en kurs i ett rent datoranvändningsämne till den nya minimiomfattningen 100 p.

Den nya kursplanen för ämnet Administration kommer att innehålla större kurser i ”IT och administration” som ger djupare kunskaper och kompetens i fråga om datoranvändning.

Sex och samlevnad

Kärnämnen har en särskild funktion för elevernas utveckling av medborgarkompetens och gemensamma referensramar. I enlighet härmed uttrycks kunskaper inom området sex- och samlevnad i vid bemärkelse i kursplanerna för många ämnen.

En utförligare redovisning av denna fråga ges i särskild rapport, Bilaga 3.

Genomförandeinsatser

Det öppna arbetssättet med inbjudan till bred delaktighet i kursplanearbetet som beskrivits i avsnittet om processen ovan valdes bl.a. som ett led i förberedelserna för genomförandet.

Detta redovisas utförligare tillsammans med en beskrivning av planerade insatser under 2006 i särskild PM, Bilaga 4.

Bilaga 1

Principer för bedömning av lokala kurser som avses bli nationellt fastställda

Uppdraget

Med anledning av regeringens proposition Kunskap och kvalitet - elva steg för utvecklingen av gymnasieskolan (prop. 2003/04:140; har Skolverket fått ett regeringsuppdrag avseende ämnesbetyg för gymnasieskolan m.m. (Regeringsbeslut 8 2004-09-02. U2004/3307/G)

I uppdraget ingår att se över ämnesindelningen samt att konstruera ämnen, kurser och betygskriterier på ett sätt som stöder ämnesbetyg.

Vidare ingår att kursutbud och kursinnehåll bör anpassas till den ämnes- och yrkesmässiga utveckling som ägt rum inom forskning och arbetsliv. Skolverket skall därför göra en översyn av samtliga kursplaner i gymnasieskolan. Därvid kommer Skolverket att göra en bedömning av vad som är gymnasieskolans kunskapsuppdrag.

Då lokala kurser i gymnasieskolan efter revideringen 2007 skall prövas och fastställas av Skolverket ingår också i kursplaneuppdraget att fastställa principer för bedömningen av kurser som avses bli nationellt fastställda.

Skolverket skall även överväga om lokala kurser kan inrättas enbart för en riksrekryterande utbildningsväg, och - om så är fallet - föreslå hur detta skall regleras.

Bakgrund

Gymnasiekommittén 2000

Gymnasiekommittén anför i sitt betänkande Åtta vägar till kunskap (SOU 2002: 120) bl.a. följande i fråga om lokala kurser:

”Den struktur som kommittén föreslår med fördjupningsblock och mera generella kursplaner kommer att ha som följd att behovet av lokala kurser minskas drastiskt. Skolorna kommer att ha stort utrymme att välja stoff och att utforma lokala tolkningar av de nationella kurserna. Att kurserna antagligen också kommer att vara mindre varierande i omfång ... kommer också att bidra till att behovet av lokala kurser minskar.

...

Lokala kurser har vid Skolverkets undersökningar visat sig ha en mycket varierande kvalitet. Ibland skapar de också problem för de elever som har en sådan kurs i sitt slutbetyg och som finner det omöjligt att i efterhand göra provning.

Enligt vad kommittén har erfårit förekommer det på vissa skolor att olika hobbybetonade aktiviteter såsom bridge och balträning erbjuds som poängsatta lokala kurser. *Det är kommitténs uppfattning att denna typ av aktiviteter kan ha en viktig social funktion på en skola, men att de inte skall ingå som en del av elevernas studieplaner.*

Med anledning av ovanstående föreslår gymnasiekommittén att lokala kurser inte i fortsättningen skall finnas i gymnasieskolan. Dvs. lokal kurs skall inte få betygsättas som egen kurs och föras in i slutbetyget. Däremot kan skolan naturligtvis även fortsättningsvis anordna undervisningen temavis eller på annat sätt som påminner om lokala kurser. *Ett lokalt tema livskunskap kan t.ex. genomföras inom ramen för befintliga nationella kärnämneskurser.*

Kommittén vill betona vikten av att det lokala initiativet inte försvinner med de lokala kurserna. *Möjligheten till lokala profileringar inom ramen för de nationella kurserna är redan stor i dagens system. Kommittén räknar med att nästa generation kursplaner kommer att ge väl så stora möjligheter. När det finns ett genuint lokalt behov av en ny kurs i gymnasieskolan bör man lokalt ta initiativ till att denna fastställs som nationell kurs av Skolverket med den kvalitetsgaranti detta innebär.*” (SOU 2002:120, sid. 254 – 255. Vår kursiv.)

Regeringens proposition Kunskap och kvalitet – elva steg för utveckling av gymnasieskolan (prop. 2003/04:140)

Propositionen avviker i vissa avseenden från gymnasiekommitténs förslag. Förslaget till ny struktur med inriktnings- och fördjupningsblock fullföljs inte, och skrivningen i fråga om lokala kurser är mjukare formulerad än kommitténs förslag att lokala kurser inte skall få förekomma: lokala kurser skall kvalitetssäkras genom att prövas och fastställas av Skolverket.

Dessa skillnader till trots är det tydligt att gymnasiekommitténs överväganden och ställningstagande i fråga om lokala kurser i allt väsentligt ligger till grund för propositionen:

” De lokala kurserna kom till för att ge utrymme för lokala initiativ och lokalt utvecklingsarbete. För att få inrätta en lokal kurs krävs med nuvarande regler att den ger kunskaper som inte ryms inom de nationella kursplanerna. Skolverkets undersökningar visar att lokala kurser har en mycket varierande karaktär och kvalitet och inte alltid uppfyller de krav som ställs. Elever som har en sådan kurs i sitt slutbetyg har ibland fått problem med att i efterhand göra en prövning. *Dessutom innebär ett system med ämnesbetyg att det blir än viktigare vilka kurser som ingår i ett ämne.* Regeringen anser därför att lokala kurser bör kvalitetssäkras. *Det friutrymme som finns i ett målstyrt system att anpassa innehåll och välja arbetsätt när kursplanen konkretiseras lokalt kan utnyttjas mer än vad som görs i dag. Undervisningen kan t.ex. läggas upp tematiskt med mål från flera ämnen utan att för den skull en lokal kurs måste inrättas. Mer generella kursplaner där så är lämpligt, ger möjligheter för skolorna att utforma lokala tillämpningar, vilket minskar behovet av lokala kurser.* Genom att sådana lokala kurser som har låg kvalitet försvinner och som ibland väljs enbart av betygstaktiska skäl ökar utrymmet för val av kurser som har större relevans för vidare studier eller arbete, t.ex. studier i främmande språk. Det utesluter emellertid inte att det kan finnas specifika utbildningsbehov lokalt eller regionalt, som inte tillgodoses genom de kursplaner som fastställs på nationell nivå. Detta innebär inte att möjligheten till lokala initiativ kommer att upphöra. Behov av nya kurser och ämnen kommer ständigt att finnas varefter kunskapsområden tillkommer och förändras. Skolverket har bemyndigande att fastställa nationella kurser. Det innebär att Skolverket redan i dag kan pröva och fastställa kurser även efter en generell kursplaneöversyn, om det visar sig att det finns ett nationellt behov av en kurs som inte är tillgodosett. Det är därför en naturlig utveckling att de specifika utbildningsbehov – lokalt eller regionalt – som inte kan tillgodoses på det sätt som beskrivits ovan, prövas och fastställs av Skolverket. På så sätt säkerställs kvaliteten i undervisningen.” (prop. 2003/04:140, sid. 34. Vår kursiv.)

Befintliga lokala kurser

De lokala kurserna skall ge kunskaper i ett eller flera ämnen inom ett bestämt kunskapsområde och svara mot sådana behov som inte tillgodoses genom en nationellt fastställd kursplan (2 kap. 14 § 2 st. GyF).

De befintliga lokala kurserna är således uttryck för lokalt uppmärksammade kunskapsbehov som inte bedöms kunna tillgodoses genom de nationella kurserna. Därför har Skolverket begärt in uppgifter om befintliga lokala kurser som ett underlag i översynen av ämnen och kursplaner. Uppgifterna begärdes in från de kommunala skolhuvudmännen, och det insamlade underlaget omfattar ca 8000 lokala kursplaner, som fördelats till berörda ämnesgrupper som underlag i kursplanearbetet.

På ett mer övergripande plan har ett begränsat antal kategorier identifierats i materialet. Dessa kategorier representerar olika typer av behov som tillgodoses genom de lokala kurserna.

Kategorierna är inte varandra helt uteslutande - en viss lokal kurs kan vara utformad för att samtidigt tillgodose flera typer av behov. I föreliggande rapport utgör de utgångspunkt för Skolverkets överväganden kring principer för godkännande av lokala kurser.

Kategorier

A Kurser inom ramen för befintliga ämnen

A.1 Kurser för fördjupning/breddning utöver det utrymme som ges i nationella kurser.

Den sammanlagda omfattningen av nationella kurser inom ett ämne är, med vissa få undantag, begränsad. För syftet att möjliggöra ytterligare fördjupning i ämnet används lokala kurser. (Ex: Matematik F och G, Specialidrott C och D, ytterligare kurser i hantverksteknik etc.)

A.2 Kurser som ligger på lägre nivå än första nationella kurs i ämnet

A.2.1 Kurser av mindre omfattning än första nationella kurs

För syftet att kunna ge en orientering inom ett ämne eller för att kunna tillgodose vissa begränsade kompetensbehov inom ämnet erbjuds lokala kurser av mindre omfattning än första nationella kurs. (Ex. Kurs om 50 poäng i modernt språk)

A.2.2 Kurser inom specifikt intresseområde inom ett ämne

Lokala kurser erbjuds inom specifika delområden av ett ämne. (Ex Astronomi inom ämnet Fysik, Släktforskning inom ämnet Historia, vissa kurser i Matlagning)

A.2.3 Stödkurser

Lokala kurser används i en del fall för att organisera stödundervisning t.ex. i Svenska eller Språk.

A.3 Kurser med mer preciserade bestämmingar än de nationella kurserna**A.3.1 Kurser med ett specifikt ämnesinnehåll**

Många lokala kurser definierar en specifik infallsvinkel, tematik eller specifikt stoff inom ett ämne. (Ex: Aktiekunskap inom Företagsekonomi, Lokalhistoria inom Historia, Friluftsliv inom ämnet Turism.) Dessa kurser kan vara på nivå enligt A.1 eller A.2 ovan eller på nivå som motsvarar nationella kurser i ämnet.

A.3.2 Kurser som uppfyller andras specifika krav

Lokala kurser som har som mål att uppfylla specifika krav utöver dem som anges i nationella kursplaner. (Ex Cambridge certificate i Engelska, många lokala kurser i flygvrksteknik.) Kan vara på nivå motsvarande nationella kurser eller nivå enligt A.1 ovan.

B Kurser kring vissa teman över ämnesgränser

En lokal kurs hänförs formellt till ett ämne. I materialet framträder, med relativt hög frekvens, lokala kurser inom ett par områden vars innehåll inte entydigt inryms i befintliga nationella ämnen.

B.1 Trafikkunskap

Avser vanligen kurs motsvarande hela eller delar av körkortsteorin. Den lokala kursplanen hänförs till något ämne som t.ex. Samhällskunskap, Fordonsteknik eller Fordonskunskap.

B.2 Livskunskap**B.2.1 Kurser med fokus på relationer, samlevnad, etc.**

Här finns ett brett register av lokala kurser placerade i olika ämnen som Samhällskunskap, Religionskunskap, Psykologi, Social omsorg, Lärande och pedagogiskt ledarskap etc.

B.2.2 Kurser med fokus på "praktisk kompetens" för vuxenlivet

Kan avse sådant som privatekonomi, vardagsjuridik, matlagning, konsumentkunskap etc.

C Kurser avsedda att ge poäng för tid som läggs ned i och kring skolarbetet.**C.1 Elevdemokrati**

Kunskapsinnehåll och ambitionsnivå varierar, men ett huvudsyfte synes vara att själva engagemanget i elevrådsarbete/motsv. skall kunna räknas som studier inom individuella valet. Placeras vanligen i ämnet Samhällskunskap.

C.2 Stödfunktioner till andra studier

(Jfr. punkt A.2.3 ovan) Verksamhet i s.k. skivrarstugor eller andra former av stöd

för studierna i andra ämnen erbjuds lokalt som poängsatta kurser.

Överväganden kring behovet av lokala kurser i anslutning till de nya kursplanerna

I enlighet med propositionen har en ledstjärna i kursplanearbetet varit att reducera behovet av lokala kurser.

I det följande redovisas hur detta har hanterats för var och en av de i föregående avsnitt nämnda kategorierna.

A Kurser inom ramen för befintliga ämnen

Generellt gäller i och med övergången till ett system med ämnesbetyg att varje kurs i ämnet skall kunna inrymmas i kursplanen för ämnet. Kursen skall bedrivas i enlighet med ämnesbeskrivningen och styras av målen för ämnet. Bedömning och betygsättning skall ske enligt ämnets bedömningsgrunder och betygskriterier. Efter kursen skall ett nytt ämnesbetyg som ersätter tidigare satta betyg i ämnet kunna sättas.

A.1 Fördjupning/breddning utöver utrymmet i nationella kursplaner

I de nya kursplanerna ges ämnena en möjlig omfattning som i flertalet fall bör vara tillräcklig för att tillgodose fördjupningsbehoven. Många av ämnena innehåller dessutom en generellt beskriven kurs som med olika innehåll kan läsas flera gånger, vilket innebär att den nationella kursplanen inte alls begränsar den möjliga omfattningen av studierna i ett ämne.

Behovet av lokala kurser av denna typ kommer därför att minska.

I en del fall är innehållet i de lokala kurserna av denna typ planerade i enlighet med kursplaner för högskoleundervisning (t.ex. i matematik). Gymnasiestudier kring sådant innehåll kan vara berättigade, med de skall genomföras inom ramen för kursplanen för gymnasieämnet. Studierna i gymnasieskolan skall styras av ämnesbeskrivning, mål, bedömningsgrunder och betygskriterier för gymnasieämnet.

A.2 Kurser på lägre nivå än första nationella kurs i ämnet

Systemet med ämnesbetyg och kravet att kurser bör omfatta minst 100 poäng innebär att *lokala kurser av denna typ inte kan komma ifråga.*

Möjligheten att planera en undervisning där frågeställningar och stoff väljs utifrån speciella intresseområden bevaras och utökas i de nya nationella kursplanerna. Som grund för ämnesbetyg kan emellertid inte studierna i någon kurs i ämnet begränsas till enbart en del av ämnesmålen.

Det stöd en elev behöver för att klara av ämnesstudierna skall, precis som under nu gällande regelverk, erbjudas inom ramen för undervisningen i ämnet. Särskilda kursplaner för detta ändamål skall således inte finnas.

A.3 Kurser med mer preciserade bestämmingar

Det kunskapsinnehåll som anges i lokala kursplaner av denna typ kan i många fall

redan i dag ses som exempel på lokal konkretisering av nationella kursplaner. Möjligheten att planera en undervisning där frågeställningar och stoff väljs utifrån speciella intresseområden finns kvar i de nya nationella kursplanerna. Som grund för ämnesbetyg kan emellertid inte studierna i någon kurs i ämnet begränsas till enbart en del av ämnesmålen.

I vissa fall kan den lokala planeringen göras så att eleven genom studierna i ämnet också kan komma att uppfylla andras specifika krav. Bedömning och betygsättning skall dock göras i enlighet med vad som gäller för gymnasieämnet.

Behovet av lokala kurser av denna typ kommer att minska.

B Vanligt förekommande kurser kring vissa teman

B.1 Trafikkunskap

Skolverket kommer att fastställa en nationell kursplan för ämnet Trafikkunskap. Ämnet är karaktärsämne i fordonsprogrammet, men kan erbjudas som valbar kurs i vissa program och som individuellt val i övriga program. *Behovet av lokala kurser för detta ändamål upphör således.*

B.2 Livskunskap

I enlighet med gymnasieskolans uppgift enligt läroplanen att förbereda för yrkesverksamhet, fortsatta studier och *för vuxenlivet som samhällsmedborgare och som ansvariga för sina egna liv*, erbjuds i dag i många skolor kurser inom ett område som sammanfattande kan benämnas "livskunskap". Sådan verksamhet organiserades ofta tidigare inom ramen för det lokala tillägget, men organiseras nu som lokala kurser.

Huvudmännen bedömer behovet av undervisning inom området vara så stort att lokala kurser erbjuds vid de flesta skolor. Skolverket har därför övervägt möjligheten att utarbeta nationella kursplaner inom området.

Frågan har i flera omgångar behandlats på politisk nivå. Den parlamentariska gymnasiekommittén anför följande:

"En arbetsgrupp inom departementet har föreslagit att de nuvarande kärnämnen samhällskunskap och religionskunskap samt vissa kursplanemål från historia förs samman till ett nytt tvärvetenskapligt kärnämne. Det integrerade kärnämnet skulle syfta till att "utveckla en omvärldskunskap och medborgarkompetens som bygger på etik och moral som grund för konfliktlösning och social kompetens". I den allmänna debatten har ämnet kommit att kallas etik och moral eller livskunskap, men i departementspromemorian föreslås inget namn. Inte heller finns det något förslag till omfattning.

För att få ett bredare underlag för sina ställningstaganden har gymnasiekommittén remitterat departementspromemorian till ett 50-tal skolor, högskolor, branschorganisationer m.fl. Alla – oberoende inställning till det nya ämnet – framhåller hur viktigt det är att etik och moral diskuteras i gymnasieskolan. Endast 14 av 45 svar vill emellertid se detta som ett eget ämne. De som är motståndare till ett eget betygsatt ämne framhåller hur viktigt det är att alla vuxna i skolan är beredda att diskutera etik och moral med ungdomarna och att alla lärare skall anknyta där det är naturligt.

Gymnasiekommittén instämmer i de synpunkter som kommit fram i remissvaren.” (SOU 2002:120, sid. 166 –167)

Som framgår av citatet under bakgrund ovan anför gymnasiekommittén i sin diskussion om lokala kurser att:

”Däremot kan skolan naturligtvis även fortsättningsvis anordna undervisningen temavis eller på annat sätt som påminner om lokala kurser. Ett lokalt tema livskunskap kan t.ex. genomföras inom ramen för befintliga kärnämneskurser” (a.a. sid. 254)

Regeringens proposition följer i fråga om kärnämnen och i fråga om lokala kurser gymnasiekommitténs överväganden och förslag. Skolverkets tolkning av det politiska ställningstagandet är således att gymnasieskolans uppgift i här aktuella avseenden *inte* skall ombesörjas av något nytt särskilt ämne. Det är en uppgift för alla ämnen och i synnerhet för vissa kärnämnen.

Inom området "livskunskap" finns emellertid ett antal möjliga teman som också kan vara meningsfulla för möjlig tvärvetenskaplig *fördjupning* som bygger vidare på den grund som ges i olika samhällsvetenskapliga kärn- eller karaktärsämnen. För detta ändamål kommer Skolverket att ta fram kursplan för ett nytt ämne: "Samhällsvetenskapligt tema" med en kurs som är möjlig att läsa flera gånger med olika innehåll.

Livskunskapsfrågor kan dessutom behandlas inom ramen för olika karaktärsämnen.

Kunskapsbehov med fokus på praktisk kompetens för vuxenlivet kan tillgodoses inom ramen för de nya ämnena Privatekonomi och rättskunskap respektive Mat och hälsa.

Behovet av studier inom området "livskunskap" skall tillgodoses inom ramen för nationella kursplaner.

C Kurser avsedda att ge poäng för tid i och kring skolarbetet

Befintliga kurser avser dels stödfunktioner till andra studier, som förvisso kan och skall organiseras, men inte som poängsatta kurser i särskilda ämnen, dels kurser i "Elevdemokrati".

Elevers erfarenheter från elevrådsarbete och annan föreningsverksamhet etc. kan, och bör utnyttjas och bearbetas för utveckling av kunskaper enligt målen för olika ämnen som t.ex. Samhällskunskap eller Samhällsvetenskapligt tema. *Förenings- eller elevrådsengagemanget i sig skall dock inte kunna ligga till grund för ämnesbetyg i gymnasieskolan.*

Principer för bedömning av kurser som skall bli nationellt godkända

Utgångspunkter

Regeringen framhåller i propositionen att

” Det friutrymme som finns i ett målstyrt system att anpassa innehåll och arbetssätt när kursplanen konkretiseras lokalt kan utnyttjas mer än vad som görs i dag. Undervisningen kan t.ex. läggas upp tematiskt med mål från flera ämnen utan att för den skull lokal kurs måste inrättas. Mer generella kursplaner, där så är lämpligt ger möjligheter för skolorna att

utforma lokala tillämpningar, vilket minskar behovet av lokala kurser.” (prop. 2003/04:140 sid. 34)

Som framgår ovan har Skolverket i kursplanearbetet eftersträvat att utforma kursplaner med ämnesmål och bedömningsgrunder så att utrymmet för att lokalt forma undervisningen i enlighet med skolans (i yrkesutbildningar efter samråd med arbetslivet) val av profil, lärares och elevers val av tematik, infallsvinklar, stoff och arbetsätt bevaras och utökas på det i propositionen angivna sättet.

Behovet av ytterligare kurser vid sidan av de nationellt fastställda bedöms därför vara starkt reducerat.

Det kan emellertid inte uteslutas att skolan lokalt kan identifiera angelägna utbildningsbehov som bör kunna ingå i gymnasieskolans kunskapsuppdrag, men som inte kan tillgodoses inom ramen för de nationella kursplanerna. Propositionen anger därför att möjligheten till lokala initiativ skall bevaras.

”Behov av nya kurser och ämnen kommer ständigt att finnas varefter kunskapsområden tillkommer och förändras. Skolverket har bemyndigande att fastställa nationella kurser. Det innebär att Skolverket redan i dag kan pröva och fastställa kurser även efter en generell kursplaneöversyn, om det visar sig att det finns ett behov av en kurs som inte är tillgodosett. Det är därför en naturlig utveckling att de specifika utbildningsbehov - lokalt eller regionalt – som inte kan tillgodoses på det sätt som beskrivits ovan prövas och fastställs av Skolverket.” (a.a. sid. 34)

I Skolverkets uppdrag ingår därför att fastställa principer för bedömningen av kurser som avses bli nationellt fastställda.

Bedömningsgrunder

Den nya kursplanestrukturen innebär att de lokala initiativen kan avse:

1. Förslag om ytterligare kurs inom befintligt ämne
2. Förslag om nytt ämne med en eller flera kurser

De principer som gällt i det nationella kursplanearbetet skall också tillämpas i bedömningen av nya kurser:

A. Det skall finnas ett uttalat behov av utbildning inom kunskapsområdet.

Det kan gälla ett behov relaterat till kompetenskrav i arbetslivet, eller till att nya kunskapsområden har uppkommit. Bedömningen skall avse vilka behov det gäller, hur relevanta dessa är och för vad/vem de är relevanta, samt hur stabila de kan antas vara över tid.

B. Behovet skall inte kunna tillgodoses inom ramen för befintliga nationella kursplaner.

Som framgår av överväganden i föregående avsnitt ger de nya nationella kursplanerna stort utrymme för olika lokala profileringar och konkretiseringar. En ny kurs får endast avse kunskapsbehov som inte kan tillgodoses genom befintliga nationella

kursplaner.

C. Innehållet skall inrymmas i gymnasieskolans kunskapsuppdrag.

I fråga om nivå finns avgränsningar såväl uppåt som nedåt. I de fall bedömningen avser ytterligare kurs inom befintligt ämne definieras gränserna av kursplanens ämnesbeskrivning och av mål och bedömningsgrunder för ämnet. I de fall bedömningen avser nytt ämne görs en motsvarandebedömning i relation till befintliga ämnen.

Avgränsningen nedåt innebär också att minsta omfattning av en kurs inom ett nytt kunskapsområde skall vara 100 poäng.

I fråga om art finns också begränsningar "i sidled". Gymnasieskolans kunskapsuppdrag avser utbildning inom de breda kunskapsområden som definieras av programmålen för de nationella programmen, eller nya kunskapsområden av motsvarande art. Såväl i gymnasiekommitténs betänkande som i propositionen betonas (jfr. citaten under bakgrund sid. 1 och 2 ovan) att de kurser som skall kunna väljas i gymnasieskolan skall ha relevans för vidare studier eller för arbete. Hobbybetonade aktiviteter kan ha en viktig social funktion på en skola men de skall inte ingå som en del av elevernas studieplaner.

D. Ämneskonstruktionen skall stödja ämnesbetyg

Ämnena är konstruerade som meningsfulla helheter som bär kunskapsutveckling mot målen för ämnet. I fråga om ytterligare kurs inom ett befintligt ämne skall kursen kunna infogas i den kursstruktur som anges i kursplanens avsnitt om Ämnets uppbyggnad. Vidare skall det vara meningsfullt att betyg efter den nya kursen ersätter tidigare satta betyg i ämnet.

I fråga om nya ämnen skall de byggas upp på motsvarande sätt som de befintliga.

Bedömning av förslag avseende ytterligare kurs i befintligt ämne.

Bedömningen grundas på följande frågor:

- Vilka kunskapsbehov inom ämnet tillgodoses av den nya kursen?
- Kan dessa inte tillgodoses genom lokal planering inom ramen för befintliga kurser?
- Vilken funktion har kursen för utveckling av ämneskunskaperna?
- Är det meningsfullt att tidigare ämnesbetyg ersätts med betyg baserat på bedömningar i den nya kursen?

Varje kurs i ett ämne skall innebära utveckling av ämneskunskaper enligt ämnesbeskrivning och mål för ämnet, och bedömning och betygsättning skall avse kunskaper och kunskapskvaliteter enligt grund för bedömning och betygskriterier för ämnet.

En föreslagen ytterligare kurs i ämnet skall kunna inplaceras i ämnets uppbyggnad, varvid det skall framgå om kursen avser ytterligare fördjupning utöver omfattningen av befintliga kurser, eller om den avser parallellt alternativ till befintliga kurser.

Kursen skall, som de befintliga kurserna, preciseras i en inledande text och genom angivande av kursens centrala innehåll.

Kursen skall omfatta minst 100 poäng.

Skolverkets prövning kan leda till något av följande utfall:

1. Föreslagen kurs bedöms ej ligga inom ramen för gymnasieskolans kunskapsuppdrag, och kan därför varken inrättas som ny kurs eller utgöra lokal planering inom ramen för befintlig nationell kurs. Kursplanerna ändras inte.
2. Föreslagen kurs bedöms kunna genomföras som lokal planering av undervisning inom ramen för befintliga kursplaner. Kursplanerna ändras inte.
3. Föreslagen kurs bedöms svara mot kunskapsbehov som bör, men inte kan tillgodoses inom ramen för befintliga kursplaner. Kursplanerna ändras på ett eller båda av följande sätt:
 - Ämnesbeskrivning, ämnesmål och/eller befintliga kursbestämningar ändras så att hindren för att genomföra föreslagen kurs inom ramen för kursplanen undanröjs.
 - Ytterligare kurs läggs till i kursplanen för ämnet.

Bedömning av förslag rörande inrättande av ytterligare ämne.

Bedömningen grundas på följande frågor

- Vilka kunskapsbehov tillgodoses av det nya ämnet?
- Kan dessa inte tillgodoses genom lokal planering inom ramen för befintliga kurser?
- Vilken funktion har ämnet i de studievägar där det är tänkt att ingå?

Skolverkets prövning kan leda till något av följande utfall:

1. Föreslaget ämne bedöms ej ligga inom ramen för gymnasieskolans kunskapsuppdrag, och kan därför varken inrättas som nytt ämne eller utgöra lokal planering inom ramen för befintligt ämne. Kursplanerna ändras inte.
2. Föreslaget ämnesinnehåll bedöms kunna genomföras som lokal planering av undervisning inom ramen för befintliga kursplaner. Kursplanerna ändras inte.
3. Föreslaget ämne bedöms svara mot kunskapsbehov som bör, men inte kan tillgodoses inom ramen för befintliga kursplaner. Kursplanerna ändras på något av följande sätt:
 - a. Ämnesbeskrivning, ämnesmål och/eller befintliga kursbestämningar ändras så att hindren för att studera föreslaget ämnesinnehåll inom ramen för befintliga kursplaner undanröjs.
 - b. Ytterligare kurs läggs till i kursplanen för befintligt ämne.
 - c. Kursplan för nytt ämne fastställs.

Lokala förslag om nya kurser/ämnen

Enligt propositionen är det en naturlig utveckling av Skolverkets bemyndigande att fastställa nationella kursplaner även efter en generell kursplaneöversyn, att de specifika kunskapsbehov som inte kan tillgodoses genom befintliga kursplaner prövas och fastställs av Skolverket. De kursplaner som tillkommer efter en sådan prövning blir nationellt likvärdiga och tillgängliga för alla skolor. Uppgiften att fastställa lokalt initierade kursplaner kan således inrymmas i det generella bemyndigandet i fråga om kursplaner.

Skolverkets prövning skall således avse *behovet* av utbildning inom kunskapsområdet. Om bedömningen utfaller positivt påbörjar Skolverket arbetet med att fastställa en kursplan som därefter blir nationellt tillgänglig.

Skolverkets kursplaner är föreskrifter och publiceras i Skolverkets författningssamling (SKOLFS). Arbetsprocesser, utformning och publicering av myndigheters föreskrifter regleras i verksförordningen (1995:1322) och författningssamlingsförord-

ningen (1976:725). Enligt 27 § verksförordningen skall myndigheten noga överväga om regeln är den mest ändamålsenliga åtgärden och utreda föreskrifternas kostnadsmissiga konsekvenser samt kartlägga övriga effekter. Detta skall dokumenteras i en konsekvensutredning. Förslaget till föreskrifter skall tillsammans med konsekvensutredningen remitteras till företrädare för dem som berörs av föreskriften så att de ges tillfälle att yttra sig över frågan. Därutöver finns bestämmelser i gymnasieförordningen (1992:394) om samrådsskyldighet för Skolverket.

I de fall Skolverket fastställer en kursplan utifrån ett lokalt behov är också den lokala initiativtagaren en viktig referens.

Kurser inrättade enbart för en riksrekryterande utbildningsväg

Vissa gymnasiala utbildningar, som av ekonomiska, kvantitativa och kvalitativa skäl endast kan eller bör bedrivas på ett begränsat antal skolor i landet, behöver ett större elevupptagningsområde än kommunen/samverkansområdet. För sådana utbildningar som det finns ett nationellt intresse av finns möjlighet att besluta om riksrekrytering.

De specifika utbildningsbehov som ligger till grund för riksrekrytering tillgodoses i dag ofta genom lokala kurser

I det nya kursplanesystemet kommer alla kursplaner att vara fastställda av Skolverket, och om inget annat beslutas kommer de också att kunna användas av alla gymnasieskolor. Det ingår i Skolverkets uppdrag att överväga om vissa kurser enbart skall få anordnas inom en riksrekryterande utbildning.

Skäl att begränsa rätten att anordna viss kurs

Det kan finnas skäl att begränsa rätten att anordna en kurs som tagits fram för att tillgodose sådana utbildningsbehov som ligger till grund för en riksrekryterande utbildning.

Dels kan det vara så att kursen kräver tillgång till särskild kompetens eller utrustning, som i skola och/eller arbetsliv endast finns på ett begränsat antal platser i landet, dels kan det vara så att utbildningen för att den över huvud taget skall kunna komma till stånd behöver tillgång till ett säkrat elevunderlag med goda förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen, som inte kan uppnås inom en anordnarkommun eller ett samverkansområde.

Möjligheter att reglera rätten att anordna kursen

I de fall det handlar om nya ämnen/kurser skapade för behov i en riksrekryterande utbildning, kan det vara möjligt att i kursplanen införa restriktioner i fråga om vem som får använda kursplanen. Detta förutsätter att Skolverket i sitt bemyndigande att fastställa kursplaner också får rätt att införa sådana bestämmelser.

Som framgått ovan, kommer emellertid en stor, kanske den största, delen av kunskapsbehoven att kunna tillgodoses genom lokala konkretiseringar av generella nationella kursplaner. Ett syfte med en sådan kursplanprincip är att stärka de loka-

la möjligheterna att profilera utbildningarna med hänsyn till lokala och regionala förutsättningar och till utvecklingen inom aktuella kunskapsområden. I fråga om yrkesförberedande utbildningar skall besluten fattas i obligatoriskt samråd med arbetsmarknadens parter.

När det gäller eventuella begränsningar i rätten att anordna en generell kurs med en viss specifik konkretisering, kan det vara svårt att införa sådana restriktioner i kursplanen, utan att denna kursplanprincip går förlorad. Tekniskt kan det kanske vara möjligt att i samband med beslut om riksrekrytering också besluta om särskild kodning för aktuell konkretisering av en nationell kurs och att rätten att använda denna kod begränsas till anordnaren av den riksrekryterande utbildningen.

En sådan lösning innebär dock att kursplanesystemet på sikt riskerar att bli plottrigt och svåröverskådligt, med en mängd efter hand införda ändringar och restriktioner i kursplanerna.

Anordnarens, i samråd med arbetslivet, ansvar för utbildningens kvalitet

I ett system där de nationella kursplanerna utformats för att möjliggöra ett stort lokalt ansvar för hur utbildningen konkretiseras, är det i första hand de lokala aktörerna som kan bära ansvaret för att utbildning endast erbjuds med sådana konkretiseringar som man har organisatoriska, personella och utrustningsmässiga förutsättningar att genomföra med hög och stabil kvalitet.

Att på olika sätt verka för att detta ansvarstagande stärks blir i det rådande systemet viktigare än att finna olika vägar att reglera vilka lokala konkretiseringar som får eller inte får utvecklas av olika huvudmän.

Kursplaneuppdraget och vuxenutbildning på gymnasial nivå

Bakgrund

Regeringsuppdraget

Med anledning av regeringens proposition Kunskap och kvalitet - elva steg för utvecklingen av gymnasieskolan (prop. 2003/04: 140; har Skolverket fått ett regeringsuppdrag avseende ämnesbetyg för gymnasieskolan m.m. (Regeringsbeslut 8 2004-09-02. U2004/3307/G)

I uppdraget ingår att se över ämnesindelningen samt att konstruera ämnen, kurser och betygskriterier på ett sätt som stöder ämnesbetyg.

Kursplanerna bör utformas så att enskilda kurser inte fungerar som separata delar utan får en tydlig koppling till helheten.

Vidare skall Skolverket överväga om nuvarande små kurser kan omformas till en eller flera större kurser som mer präglas av programmålen och de gemensamma perspektiven i 1994 års läroplan för de frivilliga skolformerna. Det ingår i uppdraget att ytterligare perspektiv skall beaktas vid utformningen av program mål och kursplaner.

Kursplanerna skall utformas så att samverkan mellan ämnen uppmuntras och så att möjligheterna att arbeta ämnesövergripande och ämnesintegrerat stärks.

Da gymnasieskolan och den gymnasiala vuxenutbildningen har gemensamma kursplaner skall förändringsarbetet ta hänsyn till den flexibilitet och anpassning till vuxnas behov som tillämpningen i vuxenutbildningen förutsätter.

Helhet och sammanhang - huvudlinjer i gymnasieskolans förändring (prop. 2003/04: 140)

Flera av de konkreta åtgärderna i propositionen och i regeringens uppdrag till Skolverket är avsedda att bidra till att förstärka helhet och sammanhang i gymnasieutbildningarna.

”Den ökade valfriheten för eleverna i den kursutformade gymnasieskolan har stora fördelar. *Nackdelen är att utbildningen kan upplevas som sönderstyckad i alltför många moment utan tydligt sammanhang.* Gymnasieskolan skall vara en kunskapsskola. Den får då inte vara alltför fragmentiserad.” (prop. 2003/04:140, sid. 13. Vår kursiv)

Ämnesbetyg

Genom beslutet att införa ämnesbetyg i stället för kursbetyg flyttas *fokus från kursen till hur väl eleven behärskar ämnet.*

Ämnesbetyget skall sättas

”... efter en helhetsbedömning av kunskaper och kunskapsutveckling i ämnet. Därmed stimuleras även fördjupning och koncentration. De nya ämnesbetygen införs inom ramen för en kursutformad gymnasieskola. Vid varje avslutad kurs sätts ett ämnesbetyg som ersätter tidigare betyg i ämnet och visar med kvalitet i kunskaperna eleven nått målen i ämnet. (prop. 2003/04: 140 sid. 14)

Regeringens uppdrag till Skolverket är att

”... göra en översyn av ämnesindelningen samt konstruera ämnen, kurser och betygskriterier på ett sätt som stöder ämnesbetyg. En bedömning bör göras av hur antalet mål kan minskas. Kursplanerna bör *utformas så att enskilda kurser inte fungerar som separata delar utan får en tydlig koppling till helheten.*” (Regeringsuppdraget. Bilaga till regeringsbeslut 2004-09-02, nr 8, sid. 2. Vår kursiv)

Större kurser

En andra åtgärd i syfte att förstärka helhet och sammanhang i gymnasieskolan är att göra kurserna större.

”Utöver fyra kärnämneskurser skall därför grundprincipen vara att inga kurser skall omfatta mindre än 100 gymnasiepoäng. Att öka kursernas storlek stärker kvaliteten genom att ge förutsättningar för sammanhang och fördjupning.” (prop. 2003/04:140, sid. 17)

I regeringens uppdrag till Skolverket anges att

”De kurser som i dag är gemensamma för ett program eller en inriktning är ofta många och relativt korta. Verket bör överväga om de kan omformas till en eller flera *kurser som mer präglas av programmålen och de gemensamma perspektiven* i 1994 års läroplan för de frivilliga skolformerna samt de perspektiv som föreslås i gymnasiepropositionen än dagens kurser.” (Regeringsuppdraget. Bilaga till regeringsbeslut 2004-09-02, nr 8, sid. 3. Vår kursiv)

Ämnen och kurser skall således i högre grad än i dag konstrueras som bärare av kunskapsutveckling enligt programmål och gemensamma perspektiv.

Programmål och inriktningar

Utbildningens helhet och sammanhang tydliggörs i programmålen. Enligt regeringsuppdraget bör också sådana utbildningsmål som hör till inriktningarna anges i programmålen.

Gemensamma perspektiv

De nya perspektiv, som enligt ovan skall präglade de nya större kurserna skrivs in i programmålen, liksom den vidgade innebörden (Hållbar utveckling) av läroplanens miljöperspektiv.

Gymnasiearbete

Programmålen får också ökad betydelse genom att det gymnasiearbete som införs som en förutsättning för gymnasieexamen skall ha en tydlig koppling till programmålen. Gymnasiearbetet blir ett viktigt kvalitetsinstrument för att visa att målen för utbildningen har uppnåtts.

Infärgning och ämnessamverkan

Enligt uppdraget skall kursplanerna utformas så att samverkan mellan kärnämnen och programmets karaktärsämnen uppmuntras, och så att möjligheterna att arbeta ämnesövergripande och ämnesintegrerat stärks. Även om ämnena i sig konstrueras

som bärare av meningsfulla helheter, skall således kursplanerna också utformas så att ämnet för eleven framträder integrerat i det större helhetliga sammanhang som ges av valt program/inriktning.

Flexibilitet och individanpassning - huvudlinjer i utvecklingen av utbildning för vuxna på gymnasial nivå

I förslaget till ny vuxenutbildningslag (Ds 2005:33) slås fast att

”Utgångspunkten för verksamheten skall vara den enskildes behov och förutsättningar” (1 kap. 6 §, förslaget till vuxenutbildningslag, Ds 2005:33 sid. 11)

I lagförslaget görs en tydligare skillnad än i dag mellan utbildning för vuxna på gymnasial nivå och utbildning på påbyggnadsnivå. På gymnasial nivå kan ett gymnasiearbete förekomma och kursernas och gymnasiearbetets omfattning skall betecknas med gymnasiepoäng. (5 kap. 24§ förslaget till vuxenutbildningslag)

Vidare anges att

”Utgångspunkten för vuxenutbildningen i Sverige har alltid varit att den ska vara likvärdig med den utbildning som barn och ungdomar får i grund- och gymnasieskola. Denna princip är viktig att följa även i framtiden.” (Ds 2005:33, sid. 115) , och att

”Utformningen av och innehållet i utbildningarna behöver därför inte vara identiska med dem i ungdomsskolan. Men däremot bör det tydligt framgå att utbildningarna motsvarar varandra och att utbildningen för vuxna i dessa former är likvärdig och på samma nivå. (Ds 2005:33 sid. 116)

Vuxenutbildningen utvecklas i delvis annan riktning än gymnasieskolan. Enligt riksdagens beslut 2001-05-18 om regeringens proposition Vuxnas lärande och utvecklingen av vuxenutbildningen, prop. 2000/01:72 eftersträvas en grundläggande samsyn över politikområden och samverkan mellan myndigheter, arbetsmarknadens parter och folkrörelser. Samhället, arbetsgivarna och de enskilda ansvarar gemensamt för att olika individers och olika gruppers behov av såväl allmän som specialutformad utbildning tillgodoses.

Vuxenutbildningen blir *mer flexibel* genom att distributionsformerna, d.v.s. undervisningen/lärandet och utbildningsanordnarna, varierar och kompletterar varandra. Den blir *mer individuell*, när de vuxenstuderande erbjuds stöd för sitt lärande och inte traditionella kurser. Innehållet i lärandet förändras till att inte längre *enbart* stämma överens med ungdomsgymnasiets utbildningar. Vuxenutbildningen är mer än någonsin kunskapsutveckling på den enskildes villkor.

Helhet och sammanhang

Få vuxenstuderande väljer att studera hela gymnasieprogram. Vuxna har vanligen specifika, tydligt avgränsade mål med sina studier. Det kan vara att höja ett betyg och/eller att komplettera med det som fattas inför fortsatta studier. Ibland vill man prova att studera igen efter ett långt uppehåll och då man känner att man har ”för lite på fötterna”. Det kan vara en elev som tycker sig ha valt fel program och nu vill byta bana. Oftast handlar det om att på snabbaste vis komma ut i arbete.

Den studerande har egna motiv och mål och det är utgångspunkten för den individuella studieplan som måste upprättas. *Vuxenutbildningen skall på ett individanpassat och flexibelt sätt kunna tillgodose olika typer av individuella utbildningsbehov.*

Programmålen har alltså inte den betydelse de skall ha i ungdomsgymnasiet. Infärgning innebär att samma ämne kan utformas olika beroende av vilket program mål som styr. Den vuxne studerande har gjort sina egna val som inte behöver stämma med vad som "är tänkt" i ett annat sammanhang. Inom vuxenutbildningen är det viktigt att den vuxnes mål och behov ligger till grund för den infärgning eller anpassning som kan ske mot olika områden.

Kursutformning

Det kursplanesystem som etablerades 1994 och reviderades 2000 för det kursutformade programgymnasiet innebär att gymnasieskolans kunskapsinnehåll är organiserat i många små kurser, som genom att kombineras på olika sätt kan användas i olika sammanhang och för olika syften.

Detta kursplanesystem är således väl anpassat också till vuxenutbildningens krav på flexibilitet och anpassning till individens behov. Såväl inom gymnasieskolan som i vuxenutbildningen kan huvudmännen dessutom komplettera de nationella kursplanerna med lokala betygssatta kurser.

Det är i dag dessutom möjligt för styrelsen för utbildningen att besluta att nationella och lokala kurser delas upp i delkurser, vilket ökar flexibiliteten ytterligare. Betyg skall sättas på genomförd kurs eller delkurs, och betyg på delkurs kan ingå i ett slutbetyg. (Förordning om kommunal vuxenutbildning 2 kap. 3 §, 4 kap. 1 och 10 §§)

För vuxenutbildningen finns därutöver möjlighet att lokalt inrätta orienteringskurser och individuella kurser på vilka betyg inte sätts.

I förslaget Ds 2005:33 till ny vuxenutbildningslag anges, med hänvisning till nuvarande bestämmelser i fråga om orienteringskurser och individuella kurser, att

"De båda kursformerna har inte några kursplaner¹. Det skall heller inte beräknas gymnasiepoäng för kurserna. Avseende de individuella kurserna skall målen för kursen anges i den individuella studieplanen. Det bör även fortsättningsvis vara möjligt för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att föreskriva att vissa kurser inte skall ha några kursplaner." (Ds 2005:33 sid. 127)

Ämnesbetyg

I regeringens proposition Kunskap och kvalitet – elva steg för utveckling av gymnasieskolan anges att

"Regeringen delar gymnasiekommitténs uppfattning att gymnasieskolan och den gymnasiala vuxenutbildningen skall ha samma betygssystem. ... Det behov av kontinuitet och sammanhang som kännetecknar gymnasieskolan föreligger av olika skäl inte på samma sätt i gymnasial vuxenutbildning. Det föreslagna ämnesbetygssystemet kan emellertid tillämpas även i vuxenutbildningen, även

¹ Påståendet är tvivelaktigt i fråga om orienteringskurser. Enligt nu gällande förordning kan orienteringskurser inrättas som lokala kurser (2 kap. 6 §) och för varje lokal kurs skall det finnas en kursplan (2 kap. 8 §). Vår anm.

om kurser studeras med tidsuppehåll, och i skilda sammanhang, dvs. sett ur ett livslångt och livsvitt perspektiv.” (prop. 2003/04:140, sid. 43)

Enligt förslaget till ny vuxenutbildningslag skall betyg sättas på varje avslutad kurs på grundläggande nivå och på påbyggnadsnivå, men att *betyg på gymnasial nivå skall sättas i ämnen* och på gymnasiearbetet. Individuella kurser och orienteringskurser skall inte betygssättas. (Ds 2005: 33 sid. 128)

Lokala kurser

I prop 2003/04:140 anges att

”Ett viktigt skäl för att ha samma betygssystem inom den gymnasiala vuxenutbildningen som i gymnasieskolan är betygens roll vid antagning och urval till eftergymnasiala studier samt att den gymnasiala utbildningen för ungdomar respektive vuxna skall vara likvärdig. Samma regler skall därför även gälla för lokala kurser inom gymnasieskolan och den gymnasiala vuxenutbildningen, nämligen att de skall prövas och fastställas av Skolverket.” (prop. 2003/04: 140, sid. 43)

”Lokala kurser i gymnasial vuxenutbildning bör kvalitetssäkras genom att Skolverket prövar och fastställer dem. Beslut om lokala kurser i gymnasial vuxenutbildning på lokal nivå begränsas till att enbart gälla orienteringskurser.” (a.a., sid. 35)

Överväganden - diskussion

Vuxenutbildning med målet att uppfylla formella krav på gymnasiekompetens

För många studerande är syftet med vuxenutbildningen att uppnå gymnasial kompetens. Det kan gälla en hel utbildning fram till gymnasieexamen eller gymnasiebetyg i ett eller flera enskilda ämnen, t.ex. för att uppfylla krav om särskild behörighet för viss högskoleutbildning.

Vuxenutbildning på gymnasial nivå styrs inte av program mål. Målen i den individuella studieplanen skall utgå från den enskildes behov och förutsättningar.

De nya ämnena och kursplanerna skall emellertid, i enlighet med ovan redovisade krav, avse större helheter och uppfordra till ämnessamverkan och infärgning mot program mål. Vidare skall de tydligare än i dag bidra till ungdomarnas förberedelse för vuxenlivet, t.ex. i fråga om sex och samlevnad. Gymnasiearbetet skall knyta an till program målen och utgöra ett instrument för att visa att hela utbildningens mål är uppnått. *Därmed finns en risk att de nya kursplanerna blir mindre ändamålsenliga för vuxenstuderande.*

Kursplanerna skrivs emellertid på ett generellt sätt med relativt stort utrymme för lokala konkretiseringar i fråga om stoff och sätt att lägga upp undervisningen. Därmed bör det också vara möjligt att utforma en undervisning i gymnasieämnena som är anpassad till målgruppen vuxna studerande.

Skolverket bedömer att de nya kursplanerna, för den som behöver kunskap och kompetens motsvarande hel(a) kurs(er) i ett eller flera gymnasieämnen kan användas också i vuxenutbildning på gymnasial nivå. I en del fall kan det emellertid i kursplanerna finnas - uttalade eller kanske oftare underförstådda - referenser till

programmål eller till ämnessamverkan inom program. I vuxenutbildning måste sådana referenser avse den helhet i vilken ämnet ingår för den enskilde vuxne, d.v.s. den individuella studieplanens mål.

För implementeringen av de nya kursplanerna och ämnesbetygssystemet planerar Skolverket att utveckla särskilda material avseende tillämpningen inom vuxenutbildning.

Vuxenutbildning på gymnasial nivå för andra syften

För vuxenutbildningen skall utgångspunkten vara den enskildes behov och förutsättningar. Detta ställer höga krav på flexibilitet i utformningen av den individuella studieplan i vilken utbildningsmålen för den enskilde skall anges. Målen kan för en vuxen vara av annan art än att uppnå generell gymnasial ämneskompetens. Det kan handla om mycket specifika kompetenser av betydelse för möjligheten att komma ut på arbetsmarknaden.

Ett mindre flexibelt kurssystem

Som ovan nämnts är det nuvarande kursplanesystemet uppbyggt av många små kurser, vilket gör det flexibelt användbart för att tillgodose vuxnas olika typer av kunskapsbehov. De nya kursplanerna avser större helheter, med fokus mer på ämnesmål än på specifika kursmål. Därmed reduceras möjligheten att utifrån en individs specifika kompetensbehov skapa en snabb och effektiv individuell studieplan uppbyggd av en kombination av gymnasiekurser. Behoven för en vuxen kan avse en kombination specifika kunskaper som i gymnasieskolan 2007 utgör mindre delar av ett eller flera större ämnen.

Detta gäller generellt för de nya kursplanerna. Ett mycket tydligt exempel finns inom området ”digital kompetens”.

Exemplet ”digital kompetens”

I nuvarande kursplaner finns kursen Datorkunskap 50 poäng, DAA1201. Den ingår som gemensamt ämne i samtliga program utom NV och SP, och har som mål att ge grundläggande kunskaper och färdigheter i fråga om datoranvändning.

I enlighet med prop. 2004/05:175”Från IT-politik för samhället till politik för IT-samhället” (sid. 107-108) har Skolverket i kursplanarbetet lagt en ökad vikt vid mål avseende digital kompetens i kursplanerna för kärnämnen och i karaktärsämnen. Kunskapsutvecklingen i dessa avseenden integreras således i större helhetliga ämnen och den separata korta kursen försvinner. Det är inte meningsfullt att eleven skall behålla ett särskilt ämnesbetyg för de grundläggande aspekterna av en kompetens som i gymnasieskolan vidareutvecklas och fördjupas i de fortsatta studierna i andra ämnen. Det har inte heller bedömts som möjligt och meningsfullt att utvidga en kurs i ett rent datoranvändningsämne till den nya minimiomfattningen 100 p.

Den nya kursplanen för ämnet Administration kommer att innehålla större kurser i ”IT och administration” som ger djupare kunskaper och kompetens. Dessa kurser

kommer i gymnasieskolan att samspela med de grunder i datoranvändning som ges i kärnämnen.

I vuxenutbildningen har kursen DAA 1201 kunnat användas för att ge grundläggande digital kompetens inom ramen för individuella studieplaner med vitt skilda karaktärer och mål. Även framgent kommer vuxna att kunna ha behov av en kort och effektiv utbildning av denna typ, även om kunskapsbehovet tillgodoses på andra sätt i gymnasieskolan.

Behov av kurser konstruerade på annat sätt än de nya gymnasieämnena

I vuxenutbildningen finns således behov av att kunna ge utbildning inom kunskapsområden som till sitt innehåll ligger på gymnasial nivå, men som avser enbart delar av målen för ett eller flera gymnasieämnen. Detta behov kommer att öka till följd av att de nya kursplanerna avser större helheter än de nuvarande.

Till en del kan sådana behov tillgodoses om nuvarande möjlighet att dela upp kurser i delkurser bevaras.

Det kan dock inte uteslutas att det i vuxenutbildningen kan finnas behov av nationellt fastställda kursplaner för sådana kunskapsområden som inte organiserats som ämne i gymnasieskolan, t.ex. digital kompetens.

Lokalt beslutade orienteringskurser och individuella kurser skall användas för andra i förordningen specificerade syften och kan inte användas för här aktuella ändamål.

Skolverket har inte inom ramen för det nu aktuella kursplaneuppdraget utvecklat några sådana särskilda kursplaner för vuxenutbildningens behov.

Kan ämnesbetyg ges för kurser som ej motsvarar gymnasieskolans ämnen?

Som redovisats i det föregående bevaras möjligheten för vuxenutbildningen att lokalt besluta om orienteringskurser och om individuella kurser som inte ger gymnasiepoäng och ämnesbetyg.

Dessutom finns i dag möjligheten att organisera undervisningen i ett ämne i delkurser, som betygsätts. I förslaget till vuxenutbildningslag finns emellertid inte några skrivningar om betyg på delkurs.

Även inom gymnasieskolan finns i vissa fall möjlighet att dela upp en kurs i mindre delar, etapper. I dag sätts betyg på varje etapp. I det ”Utkast till lagrådsremiss med förslag till en ny skollag m.m.”, som utarbetats av Utbildnings- och kulturdepartementet anges emellertid att

”Som en följd av regeringens förslag till regleringen av betygsättningen i gymnasieskolan kommer bestämmelser om etappbetyg inte att finnas. Skälet är att *etappbetyg är oförenliga med ämnesbetyg.*” (Remiss 2005-06-20, U2005/5584/S, Sid. 289. Vår kursiv)

Enligt utkastet bör en gymnasieelev som läst en kurs i etapper istället få ett intyg som styrker de kunskaper som inhämtats.

Inom vuxenutbildningen är det i dag möjligt att få ett intyg:

”Den som genomgått en individuell kurs eller en orienteringskurs eller som vill få sina kunskaper och färdigheter dokumenterade på annat sätt än genom betyg skall få ett intyg.” (4 kap. 19 § förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning)

Denna möjlighet finns kvar enligt förslaget till ny vuxenutbildningslag. Den som vill få sina kunskaper och sin kompetens dokumenterade på annat sätt än genom betyg skall få ett intyg. Huvudmannen skall dock alltid sätta betyg på de kurser där det är möjligt även om individen vill ha ett intyg.

Den gymnasiala vuxenutbildningen måste kunna vara så flexibel att studerande med specifika kunskapsbehov kan få dessa tillgodosedda utan att behöva läsa hela gymnasiekurser om 100 p eller mer. Det kan handla om delar av målen för ett gymnasieämne (delkurser) eller om en kombination delar av målen i olika ämnen (för vuxenutbildningen särskilt konstruerade kurser).

Det är inte oproblematiskt att tillämpa systemet med ämnesbetyg i sådana fall. Ämnesbetyg innebär att fokus flyttas från specifika kursmål till hur väl eleven behärskar ämnet:

På vilken grund sätts ett ämnesbetyg efter en delkurs som endast avser vissa aspekter av ämnesmålen?

I vilket/vilka ämnen sätts betyg efter en särskilt konstruerad vuxenutbildningskurs?

Skall ett ämnesbetyg efter en kortare vuxenutbildningskurs kunna ersätta ett tidigare ämnesbetyg från gymnasieskolan?

Skall delkursbetyg kunna ingå i gymnasieexamen på samma sätt som de i dag kan ingå i slutbetyg från gymnasial vuxenutbildning?

Kan intyg ges ökad legitimitet och betydelse för att dokumentera kunskap som senare kan leda till formella betyg?

Kan intygen i sig få ökad legitimitet och betydelse för individens fortsatta studier eller yrkesval?

Skolverket har inte inom ramen för det nu aktuella kursplaneuppdraget utrett eller utvecklat lösningar i dessa frågor om hur tillämpningen av systemet med ämnesbetyg skall regleras för de inslag i vuxenutbildning på gymnasial nivå som inte motsvarar hela gymnasiekurser. Frågorna behöver utredas särskilt, och Skolverket föreslår att myndigheten får ett sådant uppdrag.

Redovisning av ett regeringsuppdrag att göra en översyn av målen för sex- och samlevnadsundervisningen

I denna rapport redovisas del av uppdraget avseende översyn av målen för sex- och samlevnadsundervisningen givet i regeringsbeslut 2005-05-12, Dnr U2005/4336/S.

I rapporten redovisas den del av uppdraget som avser kursplaner för gymnasieskolan.

Bakgrund

I läroplanen för de frivilliga skolformerna, Lpf 94, beskrivs sex- och samlevnad som ett kunskapsområde som rektor särskilt ansvarar för att eleverna ska utveckla kunskap inom. Skolverket har uppmärksammat att många gymnasieskolor organiserar huvudsakliga delar av sex- och samlevnadsundervisningen i form av kurser som sammanfattande kan benämnas livskunskap. Dessa kurser gavs tidigare inom ramen för det lokala tillägget men organiseras nu som lokala kurser, ofta inom ramen för det individuella valet. Till dessa kurser, vanligtvis uppskattade och välfungerande, finns emellertid problem vidhäftade. Skolverket har vid upprepade tillfällen riktat kritik mot skolor/kommuner på grund av att dessa kurser inom ramen för det individuella valet gjorts obligatoriska, vilket inte är förenligt med gymnasieförordningen. Ett annat problem är att eleverna efter genomgången kurs ofta inte erhåller något betyg vilket inte heller det är i enlighet med gymnasieförordningen.

Den beskrivna situationen har åtminstone delvis sitt ursprung i det faktum att sex- och samlevnad som kunskapsområde endast omnämns i läroplanen för de frivilliga skolformerna och inte närmare kommenteras eller ges ämnestillhörighet i gymnasieskolans kursplaner för kärnämnen. Detta tenderar att leda till att kunskapsområdet alltför ofta "hamnar mellan stolarna" och i ett försök att hantera situationen försöker rektor ta sitt ansvar genom att inrätta en lokal kurs enligt ovan. Denna översiktligt beskrivna kunskap har legat till grund för hur Skolverket har valt att ta sig an uppdraget.

Struktur

Med bakgrund av den särskilda funktion som kärnämnen har som hävdande av medborgarkompetens, i syfte att ge alla gymnasieelever en gemensam referensram, och för att stärka kunskapsområdets ämnesövergripande karaktär, ser vi det önskvärt att sex- och samlevnadsperspektivet speglas i så många kärnämnen som möjligt. I arbetet har vi strävat efter att kunskapsområdet, i vid bemärkelse, uttrycks i varje ämnes ämnesbeskrivning för att på så vis ges status av ämnesinnehåll. Kunskapsområdet, som det uttrycks i ämnesbeskrivningen, speglas också i mål för ämnet, antingen som egen målformulering eller ingående i annan formulering. Utifrån

detta återfinns kunskapsområdet i sina olika delar i kärnämneskursernas innehåll och mål.

Genom denna konstruktion görs flera ämnen till bärare av olika delar av kunskapsområdet. Detta bör tillförsäkra att området sex- och samlevnad stärker sin position i gymnasieskolan. Konstruktionen ger dessutom möjlighet för den enskilda skolan att välja hur de vill arbeta med sex- och samlevnad, i relation till varje ämne var för sig eller i organiserade ämnesövergripande tematiska studier.

Kunskapsområdet i de olika kursplanerna

I uppdraget betonas att värdegrundsfrågor och särskilt frågor rörande jämställdhet, homo-, bi och transpersoner måste belysas i sex- och samlevnadsundervisningen. Skolverket har efter samråd med HomO valt att närma sig ämnesområdet genom ett grundläggande demokratiskt värdegrundsperspektiv utgående från mänskliga rättigheter och rätten att inte bli diskriminerad på grund av någon av de fem fundamentala diskrimineringsgrunderna; kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder samt sexuell läggning.

Skolverket har lyft fram begrepp som i sin helhet speglar kunskapsområdet sex- och samlevnad med särskild hänsyn till regeringens uppdrag. HBT som begrepp återfinns emellertid inte i kursplanerna och inte heller de i förkortningen ingående delarna homo, bi eller trans. Skolverket har valt att använda formuleringar som jämlikhet, jämställdhet, kön, könsidentitet, genus och sexuell identitet i syfte att skapa en enhetlig nivå av innehållspreciseringar i kursplanerna i stort men också för att likställa dessa perspektiv med andra mänskliga rättigheter. Kunskapsområdet kommer också att ingå i det kommentarmaterial Skolverket tar fram under 2006.

Kunskapsområdets delar är på ett innehållsligt plan fördelade över de sex kärnämnen historia, naturkunskap, religion, samhällskunskap, svenska samt idrott och hälsa. Området berörs också i ett antal karaktärsämnen som inte kommenteras närmare här eftersom de inte berör alla elever. Nedan följer en kortfattad beskrivning av vilka delar av kunskapsområdet sex- och samlevnad som behandlas i de olika ämnena. För en heltäckande bild av hur området framställs i sin helhet hänvisas till de föreslagna kursplanerna. Kursplanerna fastställs slutligt av Skolverket under 2006.

Historia

I ämnet historia behandlas skeenden och företeelser som klarlägger olika krafter som påverkat och påverkar människor i sin vardag. Detta kan förstås som normer, normbildning, om hur människor och grupper av människor (exempelvis kvinnor, homosexuella och handikappade) gynnats och missgynnats genom historien och hur detta kan förstås. I ämnesbeskrivningen uttrycks detta på följande sätt:

Ämnet historia skall utveckla elevens historiemedvetande genom att både i det korta och i det långa perspektivet skapa sammanhang och bakgrund för individer, grupper och samhällen. Studierna fördjupar förståelsen av villkor, skeenden och företeelser över tid och i rum, i såväl vardagsliv som politik samt visar och klarlägger hur olika krafter påverkar samhällen och människor.

...

Ämnet ger möjlighet till att stärka grundläggande värden som hänsyn, solidaritet och tolerans, vilket i sin tur bidrar till att stärka medborgarrollen och grunden för demokratin.

Naturkunskap

I ämnet naturkunskap ingår fysiologiska och anatomiska studier men samtal och reflektioner kring begrepp som kön, könsidentitet, sexualitet, sexuell läggning, också i relation till funktionshindrades villkor, ingår som en del av ämnesinnehållet. I ämnesbeskrivningen uttrycks detta på följande sätt:

Studier i ämnet skall omfatta kunskaper om människans fysiologi och anatomi främst utifrån den påverkan människan utsätts för i vardagen samt om livsstilens betydelse för hälsan. Ämnet innefattar även studier kring begrepp som kön, könsidentitet, sexualitet, sexuell läggning och funktionsbinder.

Religionskunskap

I ämnet religionskunskap ingår etiska reflektioner kring frågor om hur jämlikhet, jämställdhet, kön och sexuell identitet kan relateras och förhållas till religion och etnisk tillhörighet utifrån ett demokratiskt perspektiv på mänskliga rättigheter. I ämnesbeskrivningen uttrycks detta på följande sätt:

Den etiska reflexionen bidrar till att utveckla såväl individers självuppfattning som förhållandet till medmänniskor. Den ger viktiga och konstruktiva verktyg för tolkningen av demokratiska värden och för hur samhällsliv och sociala relationer ses mot bakgrund av begrepp som jämlikhet och jämställdhet. Den berör främst frågor om kön, sexuell identitet, etnisk tillhörighet och religiös eller annan trosuppfattning.

Samhällskunskap

I ämnet samhällskunskap ligger tonvikten på samlevnad, jämlikhet och jämställdhet utifrån mänskliga rättigheter och de olika diskrimineringsperspektiven. I ämnesbeskrivningen uttrycks detta på följande sätt:

Vid studiet av samhällsfrågor är politiska, sociala, geografiska och ekonomiska aspekter väsentliga. Begrepp och perspektiv som inflytande makt, konflikt, samarbete, ideologi, klass, kön, jämlikhet, jämställdhet, samlevnad, diskriminering, intresse, påverkan och hållbar utveckling är centrala.

Svenska

I ämnet svenska behandlas värdefrågor om likheter och skillnader beroende av bland annat bakgrund, kön och könsidentitet. I ämnesbeskrivningen uttrycks detta på följande sätt:

Språket speglar skillnader och likheter mellan människor, deras personlighet, bakgrund, kön, könsidentitet samt intressen. Förutom att ge eleven möjlighet att utveckla och fördjupa förmågan att tala och skriva bidrar utbildningen i ämnet svenska till att öka lyhördheten och respekten för andras språk och sätt att uttrycka sig.

Idrott och hälsa

I ämnet idrott och hälsa behandlas stereotypa uppfattningar av kön, könsroller och kroppsideal i relation till idrotts- och motionsutövande och egna livsval. I ämnesbeskrivningen uttrycks detta på följande sätt:

Det är viktigt att i undervisningen motverka diskriminerande föreställningar om vad som är manligt och kvinnligt. Undervisningen skall bidra till att skapa ett samhälle där kön, könsidentitet och olika fysiska förutsättningar respekteras. Ämnet skall också medvetandegöra eleven om hur olika kroppsideal är kopplade till kön. Frågor om etik och moral i relation till idrotts- och motionsutövande skall ingå i undervisningen.

Implementering och förankring av gymnasieskolan 2007

Angreppssätt

En lärdom som dragits av tidigare gymnasiereformer är att det är viktigt att tidigt föra ut motiven till förändringen och i samband med detta påbörja implementeringsarbetet. Detta visas tydligt i några rapporter som är framtagna i ett projekt inom Skolverket, *Gy 2006 - Dnr: 2003:176*, vars syfte var att bl.a. redogöra för de erfarenheter Skolverket har av tidigare kursplanearbete och implementering av kursplaner.

Konferenser, möten och seminarier

Redan under hösten 2004, några månader efter det att Skolverket fått uppdraget, påbörjades nationella konferenser, seminarier och möten för gymnasieskolans intressenter. Syftet med dessa möten var att tidigt informera om gymnasieskolans förestående förändringar och Skolverkets regeringsuppdrag. Skolverket informerade också på ett tidigt stadium att myndigheten tänkte arbeta öppet med uppdraget och i dialog med dem som kommer att beröras av förändringarna. Tanken med detta öppna arbetssätt var att tidigt förankra och implementera de nya styrdokumenterna. Syftet var också att engagera, framförallt de professionella, i framtagningen av de nya kursplanerna.

Webben

Under hösten 2004 skapades en informationsplattform för gymnasieskolans kommande förändringar i form av en webbplats och elektroniska nyhetsbrev. Webbplatsen har också fungerat som en kontaktyta mellan Skolverkets kursplaneskribenter och de professionella

Målgrupper

Målgrupper för implementeringsinsatserna har varit och är skolhuvudmännen, professionen, elever, läromedelsproducenter, gymnasieskolans avnämare, lärar- och rektorsutbildarna samt de myndigheter som anges i regeringsuppdraget.

Genomförda implementeringsaktiviteter under 2004 och 2005

Skolhuvudmännen

I februari 2005 arrangerades en konferens för skolhuvudmännen som hade ca 170 deltagare.

Professionen

Hösten 2004 arrangerade Skolverket fem nationella konferenser för lärare, skolledare, studie- och yrkesvägledare och andra verksamma inom gymnasieskolan. En grov uppskattning visar att ca 70 procent av de kommunala gymnasieskolorna och knappt 50 procent av de fristående gymnasieskolorna fanns representerade på dessa konferenser. Under 2005 har Skolverket deltagit i ett flertal större och mindre konferenser som handlat om gymnasieskolan 2007, arrangerade av andra än Skolverket. Dessa konferenser har riktat sig till lärare, skolledare, skolbibliotekarier, elevvårdspersonal och studie- och yrkesvägledare.

Elever

Skolverket har under 2004 och 2005 haft regelbundna möten med SVEA (Sveriges elevråd) och Elevorganisationen. En nationell konferens för elever genomfördes den 1 september 2005, i samverkan med dessa elevorganisationer. Ca 100 elever från hela landet deltog på konferensen.

Läromedelsproducenter

Skolverket har under 2005 haft ett flertal träffar med branschföreträdare för läromedel.

Arbetsgivarna och de fackliga organisationerna

Under 2005 har Skolverket haft fem möten med arbetsmarknadens parter på central nivå. Möten branschvis har skett inom ramen för det kursplanearbete som bedrivits inom respektive program.

Högskolorna

Via Högskoleverket har Skolverket beretts möjligheten att möta representanter för högskolevärlden. Ett möte har genomförts under 2005.

Skolverket har också under 2005 haft en träff med SUHF (Sveriges universitets- och högskoleförbund).

Lärar- och rektorsutbildarna

I februari 2005 deltog Skolverket i ett möte där i stort sett alla landets lärarutbildare var representerade.

I samverkan med Myndigheten för skolutveckling har Skolverket haft ett möte med rektorsutbildarna.

Samverkande myndigheter

Skolverket har sedan hösten 2004 ett formaliserat samarbete med Myndigheten för skolutveckling inför arbetet med implementeringen av gymnasiereformen.

Högskoleverket och Skolverket träffas regelbundet för att bl.a. synkronisera propositionen *Ny värld – ny högskola 2004/05:162* med gymnasieskolans kommande förändring.

Med övriga myndigheter som exempelvis Yrkesutbildningsdelegationen och Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning sker kontakten inom projektet KUPP07.

Övriga aktiviteter

Webbplatsen

Webbplatsen GY-07 har sedan starten varit Skolverkets viktigaste informationskanal med omvärlden. Webbplatsen har utvecklats och fylls kontinuerligt på med nytt innehåll. Den är mycket välbesökt och har både internt och externt rönt uppskattning.

Elektroniskt nyhetsbrev

Ett elektroniskt nyhetsbrev som beskriver utvecklingen kring arbetet med regeringsuppdraget togs fram under hösten 2004. Sedan starten har det skickats ut åtta elektroniska nyhetsbrev och hade i januari 2006 ca 3700 prenumeranter.

En virtuell projektarbetsplats

En virtuell projektarbetsplats skapades för Skolverkets expertgrupper. Syftet var att underlätta arbetet för kursplaneskribenterna men syftet var också att skapa förutsättningar för en modern hantering av kursplanedokumentet. Projektarbetsplatsen har gjort det möjligt att enkelt presentera framväxten av de nya styrdokumentet för omvärlden, en viktig förutsättning för att få in synpunkter till Skolverkets expertgrupper från framförallt professionen.

Kursplanerna är nu via projektarbetsplats "lagrade" i ett sådant format att det är möjligt att till varje enskild kursplan koppla ett kommenterande material. Att skriva kommenterade texter till de nya styrdokumentet har Skolverket för avsikt att göra under 2006, en viktig del i implementeringsinsatsen.

Planerade implementeringsaktiviteter under 2006

Delar av nedanstående aktiviteter görs i samverkan med Myndigheten för skolutveckling och tillsammans med Högskoleverket.

Skolhuvudmännen

Två konferenser är planerade under april 2006, en i Stockholm en i Göteborg. Inbjudan har gått ut till alla huvudmän både för de kommunal, landstinget och för de fristående gymnasieskolorna. Konferenserna genomförs i samverkan med Myndigheten för skolutveckling.

Professionen

Alla kommunala, landstings och fristående gymnasieskolor har fått en inbjudan till konferenser kring gymnasieskolans förändringar. Konferenserna kommer att ta upp både de generella och de programspecifika nyheterna. Till konferenserna har skolorna möjlighet att skicka en representant för varje nationellt program som finns på den egna skolan samt en representant som bevakar nyheterna i språkämnen. Det kommer att bli 13 konferenser spridda över hela landet under mars och april månad. Ca 4000 skolledare, lärare, studie- och yrkesvägledare beräknas komma till dessa konferenser. Konferenserna genomförs i samverkan med Myndigheten för skolutveckling.

För de kommunala vuxenutbildarna planeras en konferensserie under hösten i samverkan med Sveriges kommuner och landsting.

Elever

Nationell konferens för elever planeras i samverkan med elevorganisationerna under hösten 2006.

Läromedelsproducenter

Skolverket planerar under 2006 ett par träffar med branschföreträdare för läromedel.

Arbetsgivarna och de fackliga organisationerna

Möten med arbetsmarknadens parter på central nivå kommer att ske under 2006.

Högskolorna

I samverkan med Högskoleverket planeras under hösten fyra nationella konferenser för högskolornas företrädare.

Lärar- och rektorsutbildarna

I början på februari 2005 deltog Skolverket i ett möte där i stort sett alla landets lärarutbildare var representerade.

Skolverket

Dnr 61-2004:2637

I samarbetar med Myndigheten för skolutveckling planeras möten med rektorsutbildarna.